

EKSPERTGRUPPE OM
**OPHAVSRET OG
KUNSTIG INTELLIGENS**

Anbefalinger fra
Ekspertgruppe om
ophavsret og
kunstig intelligens

INDHOLD

INDLEDNING	5
EKSPERTGRUPPENS SAMMENSÆTNING, MØDER OG METODE	9
SAMMENFATNING AF EKSPERTGRUPPENS ANBEFALINGER	13
KAPITEL 1. GÆLDENDE RET FOR OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS	17
1.1 Ophavsretsloven.....	18
1.1.1 Beskyttet indhold og eneretten	18
1.1.2. Midlertidig eksemplarfremsstilling.....	20
1.1.3. Tekst- og datamining	20
1.1.4. Aftalelicens	22
1.1.5. Efterligningsbeskyttelsen.....	23
1.2. Forordningen om kunstig intelligens.....	23
KAPITEL 2. ØKONOMISKE STRUKTURER OG SAMSPIL MELLEM AKTØRER	
I ANVENDELSEN OG UDVIKLINGEN AF KUNSTIG INTELLIGENS	26
2.1 Nye aktører i det kulturelle kredsløb	27
2.2 Betydningen af kunstig intelligens for samfundet generelt og den kulturelle mangfoldighed	28
2.3 Rapporter om økonomiske konsekvenser og beskæftigelseseffekter	30
KAPITEL 3. KORTLÆGNING AF UDFORDRINGER IFT. OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS.....	33
3.1. Brug af værker og frembringelser til træning af kunstig intelligens (Input)	34
3.1.1 Værker og frembringelser som værdifuldt træningsdata	34
3.1.2 Retssager om træning af kunstig intelligens og mangel på gennemsigthed i træningsdata	35
3.1.3 Undtagelserne om tekst- og datamining	37
3.1.4. Innovation, konkurrenceevne, geopolitik og kulturel egenart kræver kunstig intelligenssystemer trænet på dansk og europæisk indhold	41

3.2. Værker og frembringelser skabt ved hjælp af	
kunstig intelligens (Output)	43
3.2.1. Output fra kunstig intelligens.....	43
3.2.2. Ophavsret til indhold genereret med kunstig intelligens...	43
3.2.3. Brugerens kontrol over output.....	44
3.2.4. Systematisk efterligning eller uafhængig dobbeltskabelse...	46
3.3. Brug af output fra kunstig intelligens	48
3.3.1. Brugerens rolle.....	48
3.3.2. Hvem er ansvarlig for krænkende output fra	
kunstig intelligens	48
3.3.3. Brugervilkår og -betingelser.....	49
3.3.4. Lagring og videre træning af brugerinput	50
3.3.5. Distributionskanalernes ansvar	50
3.3.6. Når output bliver til input (syntetisk data).....	51
3.4 Håndhævelse og tvistløsning i relation til ophavsret og	
kunstig intelligens	52
3.4.1. Eksisterende håndhævelsesmuligheder	52
3.4.2. Værneting og lovvalg	54
3.4.3. Håndhævelse af rettigheder ifm. træning af	
kunstig intelligens.....	55
3.4.4. Håndhævelse over for krænkende output genereret	
af kunstig intelligens.....	56
KAPITEL 4. EKSPERTGRUPPENS ANBEFALINGER	57
BILAG	68
BILAG 1. Kommissorium for ekspertgruppe om ophavsret og	
kunstig intelligens	69
BILAG 2. Kunstig intelligens - datastrømfigur	71
BILAG 3. Ekspertgruppens oversigt 1:	
Træning af kunstig intelligens ift. ophavsret.....	72
BILAG 4. Ekspertgruppens oversigt 2:	
Output fra kunstig intelligens ift. ophavsret	73

INDLEDNING

INDLEDNING

Kunstig intelligens står på skuldrene af udviklingen af de første computere, og siden midten af det 20. århundrede har der været forsket i kunstig intelligens. Kunstig intelligens er derfor ikke et nyt fænomen eller et ubeskrevet blad i historien. Udviklingen af kunstig intelligens har for alvor taget fart inden for de seneste år, hvilket især skyldes udbredelsen af generativ kunstig intelligens. Medierne fortæller på daglig basis om systemer og aktører, som benytter kunstig intelligens til forskellige formål.

Potentialerne ved teknologien er enorme og må forventes at påvirke alle dele af samfundet, herunder også kunst- og kulturområdet. Der skabes dagligt millioner af stykker tekst, billeder, musik og levende billeder med en minimal menneskelig indblanding. Teknologien kan også benyttes som et redskab til at understøtte den kreative proces samt højne kvaliteten af og skabe nye former for kreativt indhold.

Udviklingen af kunstig intelligens har også medført væsentlige udfordringer og givet anledning til en række principielle spørgsmål inden for ophavsretsområdet. Et af de mest omdiskuterede spørgsmål er, hvad der gælder, når ophavsretligt beskyttet materiale bliver brugt til træning af kunstig intelligens. Et andet centralt spørgsmål er, hvad der gælder, hvis ophavsretligt beskyttede værker og præstationer bliver efterlignet i kunstigt genereret indhold, og hvem der i så fald bærer ansvaret for eventuelle krænkelser. Dertil kommer spørgsmålet om, hvordan der sikres en mere effektiv håndhævelse på området.

Uklarhed er en ulempe for de personer, små og mellemstore virksomheder, institutioner, organisationer og andre som enten ønsker at benytte sig af kunstig intelligensværktøjer, eller som ønsker at udvikle kunstig intelligensmodeller uden at risikere at krænke andres ophavsrettigheder. Uklarheden er derudover og ikke mindst til ugunst for rettighedshaverne, som ikke har kontrol over, hvordan deres værker og frembringelser bliver brugt, og som oplever udfordringer med håndhævelsen af deres rettigheder. Dertil kommer, at indhold skabt af kunstig intelligens kan komme i direkte konkurrence med – og i værste fald udkonkurrere – rettighedsbelagt, menneskeskabt indhold.

Udviklingen af kunstig intelligens har ikke kun indflydelse på de enkelte individer, virksomheder og sammenslutninger men på samfundet som sådan. Udviklingen påvirker de økonomiske strukturer i den kulturelle sektor, som er fundamentale for opretholdelsen af et økonomisk bæredygtigt kulturelt kredsløb, der gennem utallige år har skabt grundlaget for skabelsen af nyt og originalt indhold.

Ekspertgruppe om ophavsret og kunstig intelligens blev nedsat for at afdække udfordringerne på området og komme med anbefalinger til, hvordan de kan løses. Ekspertgruppen vil i denne rapport indledningsvist kortlægge de retlige rammer for ophavsret og kunstig intelligens (kapitel 1) samt de økonomiske strukturer

og sammenspillet mellem aktører i anvendelsen og udviklingen af kunstig intelligens inden for den kreative sektor (kapitel 2).

Ekspertgruppen vil dernæst kortlægge de ophavsretlige udfordringer, som relaterer sig til kunstig intelligens (kapitel 3), og her har ekspertgruppen fokuseret på fire centrale temaer:

Det **første** tema relaterer sig til input-delen, dvs. spørgsmål om brug af værker og frembringelser til træning af kunstig intelligens. Det **andet** og **tredje** tema omhandler output-delen, dvs. spørgsmål om henholdsvis beskyttelse af materiale skabt ved hjælp af kunstig intelligens og ansvar for brug af sådant output. Det **fjerde** tema koncentrerer sig om de praktiske udfordringer ved at håndhæve ophavsrettigheder og løse tvister om ophavsret og kunstig intelligens.

Med afsæt i kortlægningen af disse fire temaer har ekspertgruppen udarbejdet en række anbefalinger til, hvordan udfordringerne kan kommes til livs, samtidig med at der sikres en balance mellem rettighedsbeskyttelse og teknologisk innovation.

Ekspertgruppe om ophavsret og kunstig intelligens bakker grundlæggende op om de anbefalinger, som regeringens ekspertgruppe om tech-giganter har præsenteret vedrørende ophavsret. Ekspertgruppen har forholdt sig til tech-ekspertgruppens anbefalinger og har udarbejdet 10 anbefalinger, som både kan stå for sig selv og som understøtter hinanden.

Anbefalingerne spænder fra bl.a. forslag om øget transparens og forbedrede rammevilkår for kollektiv licensering til beskyttelse mod digitale efterligninger og krav om tekniske foranstaltninger til hindring af ulovlig upload af ophavsretligt beskyttet indhold på kunstig intelligens-tjenester. Anbefalingerne er udformet med henblik på at kunne indgå i det videre arbejde med at tilpasse og sikre innovation og det kulturelle og ophavsretlige økosystem til en virkelighed præget af kunstig intelligens og de meget store tech-virksomheders kontrol og dominans.

Der har i ekspertgruppen været konsensus om, at udfordringerne på området er omfattende, og at det er afgørende, at der snart gribes til handling. Den grundlæggende tilsidesættelse af ophavsrettigheder ved udbuddet af de første kommercielle kunstig intelligenssystemer sammenholdt med den stadigt stigende hastighed, hvormed udviklingen foregår – også internationalt – fordrer ideelt set løsninger, som kan tilpasses hurtigere end de sædvanlige lovgivningsprocesser normalt kan honorere. At kunstig intelligenssystemer kan betjenes succesfuldt på tværs af sædvanlige kompetenceområder gør også de potentielle krænkelse af ophavsrettigheder sværere at opdage, bringe til ophør og opnå rimeligt vederlag og erstatning for.

Ekspertgruppen er sammensat sådan, at dens medlemmer repræsenterer forskellige interesser og sektorer, hvorfor denne afrapportering netop skal læses

som et resultat af udførlige drøftelser, afvejninger og kompromisser mellem forskellige standpunkter. Det har fra start været ekspertgruppens ambition at nå til enighed om anbefalingerne, og derfor har ekspertgruppen løbende strakt sig langt for at opnå størst mulig konsensus om anbefalingerne, hvilket har resulteret i en række kompromisser, som omfavner de forskellige medlemmers synspunkter. Det betyder, at dele af ekspertgruppen kunne have ønsket, at anbefalingerne gik videre, end det er tilfældet, mens andre har accepteret en anden og i nogle tilfælde mere vidtgående løsningsmodel end oprindeligt ønsket. Repræsentanterne for Dansk Erhverv og DI kunne dog ikke tilslutte sig anbefaling 1 og 10, ligesom repræsentanten for Danske Medier ikke fuldt ud kunne tiltræde anbefaling 1, 2 og 4. Derfor er der i disse anbefalinger afgivet dissensudtalelser.

EKSPERTGRUPPENS SAMMENSETNING, MØDER OG METODE

EKSPERTGRUPPENS SAMMEN-SÆTNING, MØDER OG METODE

SAMMENSÆTNING

Ekspertgruppen har bestået af:

- Gitte Løvgren Larsen (leder af ekspertgruppen) – partner, advokat (L), SIRIUS Advokater
- Anders Søgaard – Professor Natural Language Processing og Machine Learning, Københavns Universitet
- Cecile Anne Christensen – Vicedirektør for Digital transformation, Det Kongelige Bibliotek
- Christian Dølpher – Forhandlingskonsulent, Dansk Journalistforbund (efter indstilling fra Samrådet for Ophavsret)
- Dicle Duran Nielsen – adm. direktør, Danske Medier
- Jonatan Rasmussen – Chefkonsulent, Dansk Erhverv
- Maj Hagstrøm – Chefjurist, Dansk Skuespillerforbund (efter indstilling fra Samrådet for Ophavsret)
- Maria Fredenslund – Direktør og grundlægger, RettighedsAlliancen
- Marlene Winther Plas – Partner, Head of IPT, Denmark, DLA Piper (efter indstilling fra DI)
- Martin Gormsen – ophavsretsekspert, Martin Gormsen Consulting
- Peter Schønning – ophavsretsekspert, Advokat Peter Schønning

MØDER

Ekspertgruppen har afholdt følgende møder:

- 24. juni 2024 kl. 14.00-15.30
- 26. august 2024 kl. 9.00-12.00
- 19. september 2024 kl. 9-12.00
- 22. oktober 2024 kl. 9-12.00
- 21. november 2024 kl. 9-12.00
- 18. december 2024 kl. 13-16.00
- 28. januar 2025 kl. 9-12.00
- 4. marts 2025 kl. 9-17.00
- 3. april 2025 kl. 10.00-13.00
- 10. april kl. 10.00-11.00
- 11. april kl. 14.00-15.00
- 28. april kl. 12.00-15.00
- 1. maj kl. 10.00-12.00
- 5. maj kl. 13.00-15.00
- 12. maj kl. 10.00-13.00
- 16. maj kl. 13.00-15.00
- 27. maj kl. 10.00-12.00
- 4. juni kl. 7.45-8.45
- 10. juni kl. 8.00-9.00
- 17. juni kl. 14.00-16.00

OPLÆGSHOLDERE:

- Anders Søgaard – Professor Natural Language Processing og Machine Learning, Københavns Universitet (medlem)
– *Grundlæggende teori bag kunstig intelligenssystemer – et helikopteroverblik*
- Thor Martin Bærug – selvstændig konsulent
– *Den teknologiske udvikling inden for kunstig intelligens i musikbranchen og de forventede økonomiske og markeds-mæssige konsekvenser heraf*
- Nicolai Franck – Tech scout & Head of Emerging Technology, Koda
– *Kodas vinkel på den teknologiske udvikling inden for kunstig intelligens og de forventede økonomiske og markeds-mæssige konsekvenser heraf*
- Henrik Udsen – professor ved JUR Center for Informations- og innovationsret, Københavns Universitet
– *Gældende dansk ret og EU-lovgivning i forhold til kunstig intelligens og ophavsret*
- Thomas Heldrup – Head of Content Protection and Enforcement, RettighedsAlliancen
– *Tech-giganter brug af ophavsretligt beskyttet materiale til træning af kunstig intelligensmodeller*
- Mikael Ekman – Direktør for Politik og Strategi, Microsoft (Danmark & Island); Sonia Cooper – Assistant General Counsel, Microsoft; Kristian Riber – Government Affairs & Public Policy Manager, Google (Danmark, Estonia & Norway); Tobias Mckenny – Copyright Counsel, Google; Jakob Kucharczyk – Competition & IP Policy Lead, OpenAI (Europe); Mark Gray – Copyright legal expert, OpenAI
– *Microsoft, Google og OpenAI's respektive arbejde med udvikling af kunstig intelligens og iagttagelse af ophavsrettigheder i den forbindelse*
- Anders Kern Boje – underdirektør i DR Nyheder, DR
– *DR's brug af kunstig intelligens i det daglige arbejde*
- Ulla Pors Nielsen – nyhedsdirektør, TV 2
– *TV 2's brug af kunstig intelligens i det daglige arbejde*
- Bjarke Arreskov-Hansen – Vice President of Products, 2021.AI
– *2021.AI's arbejde for at hjælpe virksomheder med at integrere og bruge kunstig intelligens på arbejdspladsen på ansvarlig vis*

Metode, afgrænsning og definitioner

Metode

For at kunne kortlægge de ophavsretlige problemstillinger som følge af indtoget af kunstig intelligens har ekspertgruppen inviteret en række aktører og sagkyndige ind for at holde oplæg for ekspertgruppen, ligesom ekspertgruppens medlemmer løbende har udvekslet diverse faglige artikler og undersøgelser m.v.. Ekspertgruppen har som led heri gennemført en indledende kortlægning af gældende ret samt de økonomiske strukturer og samspillet mellem aktører i anvendelsen og udviklingen af kunstig intelligens på området.

Ekspertgruppen har på baggrund af arbejdet i kortlægningsfasen udarbejdet 10 anbefalinger til, hvordan de beskrevne udfordringer kan blive løst. Disse

udfordringer og anbefalede løsningsmuligheder tager udgangspunkt i retsstillingen på tidspunktet for rapportens udgivelse.

Afgrænsning

Rapporten fokuserer på ophavsretlige udfordringer ved udbud og brug af tilgængelige kommercielle kunstig intelligenssystemer. Ekspertgruppen har ikke beskæftiget sig med problematikker vedrørende modeltræning og tekst- og datamining, som sker med henblik på videnskabelig forskning. Ekspertgruppen finder, at der i vidt omfang skal være adgang til at benytte data til sådanne formål, så længe tekst- og dataminingen sker i overensstemmelse med den gældende lovgivning.

Rapporten beskæftiger sig endvidere ikke med andre udfordringer, som kunstig intelligens kan give anledning til, herunder demokratiske, trivselsmæssige, sundhedsmæssige og andre former for samfundsmæssige udfordringer. Ekspertgruppens medlemmer er enige om, at udviklingen af især generativ kunstig intelligens er en samfundsomvæltende begivenhed, og at de store løsninger skal findes i større og bredere sammenslutninger. Ekspertgruppens opdrag er imidlertid ophavsretligt, hvorfor rapporten og ekspertgruppens anbefalinger netop skal læses i det lys.

Definitioner

I rapporten anvendes det overordnede begreb; kunstig intelligens, som også omfatter generativ kunstig intelligens. I nogle tilfælde omfatter begrebet alle former for kunstig intelligens, mens der i andre tilfælde navnlig eller udelukkende tænkes på generativ kunstig intelligens, uanset om dette står eksplicit angivet.

Desuden omtaler rapporten både tech-virksomheder og udbydere af kunstig intelligens. I alle situationer er der tale om store eller større virksomheder, herunder især tech-giganter, som udvikler og/eller udbyder kunstig intelligens, medmindre andet fremgår af sammenhængen.

Rapporten omtaler ophavsrettigheder som et samlebegreb for de rettigheder, som ophavere, udøvende kunstnere og andre rettighedshavere har til deres værker og andre frembringelser efter ophavsretsloven. Ordet 'værker' dækker således ikke kun over kunstneriske og litterære værker beskyttet efter ophavsretslovens § 1 men også nærtstående rettigheder omfattet af ophavsretslovens kapitel 5.

SAMMENFATNING AF EKSPERTGRUPPENS ANBEFALINGER

SAMMENFATNING AF EKSPERT-GRUPPENS ANBEFALINGER

Ekspertgruppe om ophavsret og kunstig intelligens har haft som hovedformål at undersøge og vurdere, om de gældende ophavsretlige regler er "fit for purpose" i lyset af udviklingen af kunstig intelligens. Det står ekspertgruppen klart, at dette ikke er tilfældet, og at der er betydelige udfordringer ved den nuværende retstilstand. Derfor har ekspertgruppen udformet 10 anbefalinger til initiativer, herunder i form af lovgivningstiltag og soft law, såvel nationalt som på EU-niveau. Anbefalingerne i deres fulde længde findes i kapitel 4 (se side 57). Nedenfor er indsat hver af de 10 anbefalingers overskrifter og rubrikker for at give et samlet overblik over ekspertgruppens anbefalinger. Det bemærkes, at der er afgivet dissens fra Dansk Erhverv og DI i forhold til anbefaling 1 og 10 og fra Danske Medier i forhold til anbefaling 1, 2 og 4. Dissensudtalelserne til disse anbefalinger fremgår alene af de fulde anbefalinger i kapitel 4.

Det pointeres, at anbefalingerne alene sigter efter at komme med løsninger til de udfordringer, som kunstig intelligens medfører for det ophavsretlige økosystem. Ekspertgruppen fremhæver, at de grundlæggende problematikker, som indtoget af generativ kunstig intelligens afføder, er så store, at der udover ekspertgruppens anbefalinger også bør iværksættes andre initiativer med et bredere sigte. Ekspertgruppen opfordrer regeringen til snarest muligt at arbejde med og iværksætte sådanne.

ANBEFALING 1: Effektiv transparens i træningsdata

Ekspertgruppen anbefaler, at der på EU-niveau sikres meningsfuld og effektiv transparens ved brug af ophavsretligt beskyttet indhold til at træne og udvikle kommercielle kunstig intelligenssystemer. Transparens er nødvendigt for, at rettighedshaverne kan kontrollere brugen af deres indhold. Som supplement hertil anbefales det, at der på EU-niveau indføres en formodningsregel om, at kommercielle kunstig intelligenssystemer er trænet på ophavsretligt beskyttet materiale i tilfælde, hvor transparenskravet ikke opfyldes.

ANBEFALING 2: Effektive forbeholdsmuligheder eller nye regler for tekst- og datamining

Ekspertgruppen anbefaler, at der i EU sikres markante forbedringer af mulighederne for at tage forbehold for tekst- og datamining, og ultimativt at reglerne i DSM-direktivets artikel 4 ændres, så lovlig brug af værker til tekst- og datamining kræver udtrykkeligt samtykke.

ANBEFALING 3: Forbedring af rammevilkår for kollektiv licensering

Ekspertgruppen anbefaler, at der både på dansk og europæisk plan iværksættes tiltag, som kan forbedre rammevilkårene for kollektiv licensering på området for brug af ophavsrettigheder, herunder nærtstående rettigheder, i kunstig intelligenssystemer.

ANBEFALING 4: Forsøgsordning om obligatorisk voldgift til løsning af rettighedskonflikter på området for pressepublikationer

Ekspertgruppen anbefaler, at det undersøges, om der kan indføres en obligatorisk voldgiftsmodel med henblik på at sikre en effektiv håndtering af rettighedskonflikter og fremme aftaleindgåelse om brug af ophavsretligt beskyttet indhold, herunder til træning af kunstig intelligens, i første omgang som en forsøgsordning på området for pressepublikationer.

ANBEFALING 5: Beskyttelse mod digitale efterligninger af personers personlige kendetegn

Ekspertgruppen anbefaler, at der indføres ophavsretlige regler, som beskytter imod digitale efterligninger af personers stemme, udseende og andre personlige kendetegn.

ANBEFALING 6: Krav om tekniske foranstaltninger til hindring af ulovlig upload og kopiering af ophavsretligt beskyttet indhold på kunstig intelligens-tjenester

Ekspertgruppen anbefaler, udbydere af kunstig intelligens-tjenester pålægges at indarbejde effektive sikkerhedsforanstaltninger (guardrails) med henblik på at forhindre, at tjenesternes brugere uploader og indsætter kopier af ophavsretligt beskyttet materiale, som kan indebære risiko for ophavsretskrænkelser.

ANBEFALING 7: Betinget offentlig påtale i sager om ophavsret og kunstig intelligens, der er teknisk og territorielt komplicerede

Ekspertgruppen anbefaler, at bestemmelsen om betinget offentlig påtale i ophavsretsloven udvides til også at gælde for mindre grove sager, når disse relaterer sig til kunstig intelligens og er teknisk og territorielt komplicerede.

ANBEFALING 8: Undersøgelse af mulige tiltag for at styrke brugen af menneskeskabt indhold

Ekspertgruppen anbefaler, at der foretages en undersøgelse af mulige tiltag for at styrke menneskeskabt indhold for det tilfælde, at der er risiko for, at kunstigt genereret indhold udkonkurrerer menneskeskabt indhold. Dette kan bl.a. være i form af en "domaine public payant"-ordning. Som led i undersøgelsen bør fordele og ulemper ved en sådan ordning afdækkes, ligesom udenlandske erfaringer med lignende ordninger bør indhentes.

ANBEFALING 9: Vejledning og oplysningstiltag om ophavsret og kunstig intelligens

Ekspertgruppen anbefaler, at der udarbejdes vejledninger til virksomheder og institutioner om brug af ophavsretligt beskyttet indhold på kunstig intelligens-tjenester og udvikles uddannelses- og oplysningstiltag, der er målrettet institutioner, elever og andre brugere af kunstig intelligens-tjenester, samt at der afsættes midler til disse formål.

ANBEFALING 10: Præcisering i ophavsretslovgivningen af, at udbud af kunstig intelligenssystemer udgør tilgængeliggørelse for almenheden

Flertallet i ekspertgruppen anbefaler, at det lovgivningsmæssigt fastsættes, at der sker en tilgængeliggørelse for almenheden af det indhold, systemerne er trænet på, for at skabe optimale muligheder for aftaleindgåelse om deling af den værdi, der opstår ved selve udbuddet af kunstig intelligenssystemer på det europæiske marked.

01

**GÆLDENDE RET FOR
OPHAVSRET OG
KUNSTIG INTELLIGENS**

KAPITEL 1.

GÆLDENDE RET FOR OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

Dette kapitel kortlægger i korte træk retsgrundlaget inden for ophavsretten, og hvordan den ophavsretlige regulering forholder sig til kunstig intelligens. Der er ikke tale om en dybdegående juridisk afhandling men et kort indledende kapitel, som har til hensigt at give et overordnet og simplificeret indblik i, hvordan området på nuværende tidspunkt er reguleret. Kapitlet belyser, hvad der gælder efter ophavsretsloven, og hvordan de danske regler er knyttet op på EU-retlige og internationale retsakter, som Danmark er forpligtet til at sikre overensstemmelse med.

1.1 OPHAVSRETSLOVEN

1.1.1 Beskyttet indhold og eneretten

I Danmark er reglerne om ophavsret reguleret i ophavsretsloven.¹ Loven beskytter hovedsageligt litterære og kunstneriske værker mod uretmæssig kopiering og distribution. Værker kan f.eks. være bøger, digte, musik, film, billeder, brugskunst, nyhedsartikler og pressefotos. Loven beskytter også andre frembringelser – de såkaldte nærtstående rettigheder – som bl.a. omfatter udøvende kunstners fremførelser af værker, lyd- og billedoptagelser, fotografiske billeder og presseudgiveres pressepublikationer. Loven har siden sin indførelse undergået store ændringer, navnlig som følge af den teknologiske udvikling og på grund af stigende internationalisering. En række traktater og EU-direktiver er i dag implementeret i ophavsretsloven. Det gælder bl.a. Infosoc-direktivet² og DSM-direktivet.³

Reglerne om ophavsret skal overordnet balancere mellem to hensyn. På den ene side skal det sikres, at kunstnere og andre indholdsskabere får betaling for brugen af deres kreative indhold. På den anden side skal det sikres, at brugernes adgang til og udbredelse af værker og andre beskyttede frembringelser ikke begrænses unødigt. Reglerne er således både i samfundets, rettighedshavernes og brugernes interesse, da de tilskynder til ny produktion og udbredelse af kreativt indhold.

Ophavsretslovens § 1 fastsætter, at den fysiske person, som har frembragt et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket. Skaberen af værket benævnes ophaveren, og denne kan således kun være et menneske. Kravet om, at indholdet skal være menneskeskabt, udelukker rent computerskabte frembringelser fra den ophavsretlige beskyttelse. Det kræver en menneskelig involvering, for at materiale skabt ved hjælp af kunstig intelligens skal kunne anses for beskyttet, f.eks. i forbindelse med behandling af outputtet; den nærmere afgrænsning er et fortolkningsspørgsmål, der i tvivlstilfælde må afgøres af domstolene.

Ophavsretten indebærer en eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden, jf. lovens

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1093 af 20. oktober 2023, som ændret ved lov nr. 676 af 11. juni 2024

² Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informations-samfundet (Infosoc-direktivet)

³ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (DSM-direktivet)

§ 2. Denne eneret gælder i indtil 70 år efter ophaverens død, jf. § 63. Nærtstående rettigheder, som er særskilt reguleret i lovens kapitel 5, er omfattet af stort set de samme beskyttelsesregler som værker; dog gælder der ingen efterligningsbeskyttelse, og beskyttelsestiden er kortere, typisk 50 år. Ophavsretten indebærer også en ikke-økonomisk eneret (ideel rettighed) i § 3, som bl.a. beskytter mod ændringer af værket på en måde, som er krænkende for ophaverens eller den udøvende kunstners anseelse eller egenart.

Omarbejdelser og andre former for bearbejdelser af værker må heller ikke anvendes på en måde, som strider imod ophavsretten til det oprindelige værk, jf. § 4.

Eksemplarfremsstillingsbegrebet omfatter direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent og hel eller delvis eksemplarfremsstilling på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, herunder i ændret skikkelse. Der vil f.eks. ske en eksemplarfremsstilling, når et værk indlæses i en computers hukommelse, ligesom der sker eksemplarfremsstilling af et værk i forbindelse med træning af en kunstig intelligensmodel og forberedelseshandlinger hertil i form af enten, at værket opbevares og lagres og dermed vil kunne gengives senere, eller at værket kopieres midlertidigt.

At ophaveren har en eneret betyder, at andre som udgangspunkt ikke må bruge værket uden ophaverens tilladelse. En måde, hvorpå ophaveren kan give tilladelse, er ved at lade sig repræsentere af en kollektiv forvaltningsorganisation, som på vegne af de relevante rettighedshavere forhandler licensaftaler med brugere, hvorefter vederlaget fordeles mellem rettighedshaverne, jf. nærmere afsnit 1.1.4.

Hvis man gør brug af et værk i henhold til en af ophavsretslovens undtagelsesbestemmelser (fribrugsregler) kræves intet samtykke, men brugen skal dog være i overensstemmelse med de generelle betingelser, som følger af § 11. Disse indbefatter for det første, at man ikke må ændre et værk i videre udstrækning, end den tilladte brug kræver. Det vil sige, at værket ikke må ændres bortset fra i mere beskeden, begrænset omfang. Endvidere gælder det for offentliggjorte værker, at ophaverens navn samt kilden skal nævnes i overensstemmelse med, hvad god skik kræver. Endeligt gælder der et krav om lovligt forlæg, som betyder, at værket skal være gjort tilgængeligt på lovlig vis, dvs. af ophaveren selv eller med ophaverens samtykke. Når en sag skal afgøres efter den danske ophavsretslov, finder den i amerikansk ret gældende 'fair use'-doktrin ikke anvendelse.

En central undtagelse fra den ophavsretlige eneret er § 12 om kopiering til privat brug. Når det gælder digital kopiering, jf. ophavsretslovens § 12, stk. 1, nr. 5, er adgang til til kopiering begrænset yderligere, idet den alene omfatter kopiering til fremstillers egen personlige brug (til sig selv eller vedkommendes husstand). Dette udelukker brug af fremmed medhjælp, ligesom kopiering som led i bl.a. arbejdsforhold og undervisning ikke er omfattet.

1.1.2. Midlertidig eksemplarfremsstilling

Undtagelsen om midlertidig eksemplarfremsstilling findes i ophavsretslovens § 11 a. Heraf følger, at det er tilladt at fremstille midlertidige eksemplarer, som er 1) flygtige eller tilfældige, 2) udgør en integreret og væsentlig del af en teknisk proces, 3) udelukkende har til formål at muliggøre enten et mellemleds transmission af et værk i et netværk mellem tredjeparter eller en lovlig brug af et værk og 4) ikke har selvstændig økonomisk værdi.

Bestemmelsen har til formål at sikre, at man f.eks. ikke gør sig skyldig i en ophavsretskrænkelser, når man anvender et computerudstyr, som automatisk foretager en midlertidig kopiering af beskyttet materiale, f.eks. i computerens ram eller cache i forbindelse med browsing på internettet, eller når man streamer en film eller et musiknummer via en streamingtjeneste, som man har et abonnement til. Bestemmelsen blev indført i 2002 og implementerer Infosoc-direktivets artikel 5, stk. 1.

Det følger af forarbejderne til lov nr. 680 af 6. juni 2023 og DSM-direktivets betragtning 9, at der kan være tilfælde af tekst- og datamining, der ikke indebærer reproduktion, og tilfælde, hvor reproduktioner omfattes af Infosoc-direktivets artikel 5, stk. 1, og som dermed falder uden for anvendelsesområdet i undtagelserne om tekst- og datamining, jf. nærmere nedenfor.⁴

På den baggrund kan det udledes, at der i visse tilfælde sker midlertidige eksemplarfremsstillinger i forbindelse med tekst- og datamining, som kan undtages efter ophavsretslovens § 11 a. For så vidt angår træning af store kunstig intelligensmodeller er det tvivlsomt, om de fire ovenstående kriterier i § 11 a kan anses for opfyldt, allerede fordi forudsætningen om, at træningen ikke må have en selvstændig økonomisk værdi, næppe kan være opfyldt ved kommercielle sprogmodeller mv.

1.1.3. Tekst- og datamining

Undtagelserne om tekst- og datamining findes i ophavsretslovens §§ 11 b og 11 c. Bestemmelserne blev indført ved lov nr. 680 af 6. juni 2023 og gennemfører DSM-direktivets artikel 3 og 4.

Artikel 3 og 4 angiver grundlæggende, at medlemsstaterne skal indføre en adgang til brug af ophavsretligt beskyttet materiale, når det sker med henblik på tekst- og datamining. De undtagelser og indskrænkninger, der er fastsat i DSM-direktivet, har til formål at skabe en rimelig balance mellem ophavere og andre rettighedshaveres rettigheder og interesser på den ene side og brugernes interesser på den anden side, jf. betragtning 6.

I henhold til ophavsretslovens § 11 b, stk. 1, skal tekst- og datamining forstås som enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer. Tekst- og datamining er således

⁴ Folketingstidende 2022-23 (2. samling), Tillæg A, L 125 som fremsat, s. 50 og 94

en form for automatisk computeranalyse af information i digital form, som gør det muligt at behandle store mængder af information, f.eks. tekst, lyd, billeder og anden data, med det formål at opnå ny viden og finde frem til nye tendenser.

§ 11 b indeholder en generel undtagelse for tekst- og datamining, som indebærer, at den, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket med henblik på tekst- og datamining, jf. stk. 2. Anvendelsen er dog betinget af, at rettighedshaveren ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen af værket på passende vis, f.eks. på en maskinlæsbar måde.

Undtagelsen har til formål at sikre, at der kan gøres brug af tidens digitale teknologier og nye former for anvendelse af indhold for både private og offentlige enheder til at analysere store mængder data inden for forskellige områder og til forskellige formål, herunder i forbindelse med offentlige tjenester, komplekse forretningsmæssige beslutninger og udvikling af nye applikationer. Eksemplarer og udtræk kan dog kun opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining, jf. stk. 3.

Ophavsretslovens § 11 c indeholder en mere specifik undtagelse for tekst- og datamining, som i stk. 1 angiver, at forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, der har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket for at udføre tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning. Dette gælder, uanset om den videnskabelige forskning udføres inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber, og bestemmelsen kan ikke fraviges ved aftale.

Bestemmelsen har til formål at sikre, at forskere mv. kan gøre brug af tidens digitale teknologier og nye former for anvendelser som led i understøttelse af forskning, innovation, uddannelse og bevarelse af kulturarven.

Efter stk. 2 skal eksemplarer af værker fremstillet i overensstemmelse med stk. 1 lagres med et passende sikkerhedsniveau og kan opbevares med henblik på videnskabelig forskning.

I medfør af stk. 3 er det tilladt for rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de systemer og databaser, hvor værkerne er lagret, når der er en risiko for, at de bringes i fare, så længe foranstaltningerne ikke går videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

Det bemærkes, at undtagelserne om tekst- og datamining i §§ 11 b og 11 c ikke kun finder anvendelse ift. værker, men også ift. andre frembringelser. Dette fremgår af de enkelte bestemmelser i lovens kapitel 5.

Reglerne om tekst- og datamining blev skabt på et tidspunkt, hvor kunstig intelligensløsninger, der kan generere tekster, musik, billeder og andre værks-typer, var på et tidligt udviklingsstadium, jf. nærmere rapportens kapitel 2.

Kunstig intelligens er ikke nævnt i DSM-direktivet i relation til tekst- og datamining. Spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilken udstrækning disse undtagelser finder anvendelse på træning og anden brug af kunstig intelligens, er derfor ikke afklaret. Forordningen om kunstig intelligens (se nærmere nedenfor), kan dog bidrage til fortolkning derved, at den i betragtning 105 angiver, at DSM-direktivets regler om tekst- og datamining bl.a. omfatter datahøstning med henblik på udvikling af kunstig intelligensløsninger, ligesom forordningen også nævner enten "modeltræning" og/eller "træning af modeller" i henholdsvis betragtning 104, 105 og 107 i sammenhæng med tekst- og datamining og DSM-direktivets artikel 4, stk. 3, hvilket efter lex posterior-betragtninger kan indikere, at EU-lovgiver opfatter reglerne om tekst- og datamining i medfør af DSM-direktivets artikel 4, som mulig (fremtidig) hjemmel til modeltræning.⁵

Modsat må det påpeges, at det følger af den folke- og EU-retlige tretrinstest, at ophavsretlige undtagelser ikke må fortolkes på en måde, som strider imod den normale værksudnyttelse og indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser. Afhængigt af, om træning af kunstig intelligens medfører sådanne konsekvenser, kan få betydning for, om artikel 3 og 4 (ophavsretslovens §§ 11 b og 11 c), kan rumme – og dermed lovliggøre – brug af værker til træning af kunstig intelligens. Det er således ikke direkte angivet i dansk eller europæisk lovgivning eller fastslået i retspraksis, om bestemmelserne om tekst- og datamining finder anvendelse på træning af kunstig intelligens. Om og i så fald i hvilket omfang dette er tilfældet, må i sidste ende afgøres af EU-Domstolen. Det bemærkes, at en ny præjudiciel sag (C-250/25, Like Company), netop omhandler disse spørgsmål. Sagen omtales nærmere i kapitel 3.

1.1.4. Aftalelicens

Som nævnt kan rettighedshaverne give tilladelse til brug af deres værker, f.eks. gennem en licensaftale, som indgås og administreres af en kollektiv forvaltningsorganisation. Forvaltningsorganisationer, som er godkendt af Kulturministeriet til at indgå aftaler med aftalelicensvirkning, er Copydan-foreningerne, VISDA, Tekst & Node, DPCMO og Koda m.fl.

Kollektiv forvaltning og aftalelicens er et nyttigt værktøj for brugerne, når der sker masseudnyttelse af beskyttet indhold, hvor det reelt er umuligt at klarere rettighederne individuelt ved aftaler med de enkelte rettighedshavere. I den kulturpolitiske redegørelse fra 2023⁶ nævnes kollektiv forvaltning og aftalelicens i forbindelse med omtale af udfordringerne med kunstigintelligens på ophavsretsområdet.

Virkningen af en aftalelicens er, at brugeren får ret til at udnytte værker af samme art, uanset om rettighedshaverne til disse værker ikke er repræsenteret af en kollektiv forvaltningsorganisation. Aftalelicensen giver brugeren ret til at benytte de ikke-repræsenterede rettighedshaveres værker på den måde og på de vilkår, som følger af aftalen. Det er således den bagvedliggende aftale mellem forvaltningsorganisationen og brugeren, som i praksis afgør rammerne for aftalelicensvirkningen.

⁵ Formanden for Kommissionens General-Purpose AI Code of Practice-arbejdsgruppe, Alexander Peukert, henviser i i "Regulating IP Exclusion/Inclusion on a Global Scale: The Example of Copyright vs. AI Training" til, at princippet om Lex Posterior må medføre, at AI-forordningen konkluderer, at art. 4 omfatter modeltræning.

⁶ Redegørelse R 14 af 11. maj 2023, s. 39-40.

Ophavsretsloven indeholder bestemmelser om aftalelicens for specifikke værksudnyttelser. Disse er opført i lovens § 50, stk. 1, og omfatter bl.a. brug af værker i undervisningsvirksomhed (§ 13), brug af billeder og andre kunstværker (§ 24 b), online brug af pressepublikationer (§ 29 a), brug af offentliggjorte værker og lydoptagelser i radio og fjernsyn, herunder "on demand" (§§ 30, 30 a og 33) m.m.

Derudover findes en generel regel om aftalelicens i ophavsretslovens § 50, stk. 2, som giver mulighed for indgåelse af aftalelicensaftaler på andre udnyttelsesområder end de lovbestemte. Bestemmelsen kan bl.a. bruges til indgåelse af kollektive aftaler vedr. tekst- og datamining og kunstig intelligens.⁷

1.1.5. Efterligningsbeskyttelsen

Det er en grundregel inden for ophavsretten, at et værk kun kan være krænkelse af et andet værk/produkt, hvis det andet udgør en hel eller delvis kopiering af det oprindelige værk. En krænkende efterligning kræver, at skaberen af det andet værk/produkt var bekendt med eksistensen af det oprindelige værk. Det gælder, uanset om efterligningen er sket bevidst eller ubevidst. Ophavsretten beskytter med andre ord ikke imod gengivelser, der tilfældigvis er opstået som uafhængige dobbeltfrembringelser.

For at et værk kan være krænkelse af et andet, forudsætter det, at man ved en sammenligning får en identitetsoplevelse. Der kan også forekomme krænkelse af dele af et værk. Dette fordrer, at de pågældende dele, som går igen i det nye, i sig selv er originale. De forhold, der skal tillægges vægt ved krænkelsesvurderingen, er udviklet i retspraksis. Vurderingen af, om et værk er krænkelse af et andet, skal være den samme uanset værktypen. Der må således ikke stilles strengere krav til bestemte former for værker, f.eks. ved at kræve, at der skal være tale om en "nærgående" efterligning. Dette følger af EU-Domstolens retspraksis, jf. bl.a. C-683/17 (Cofemel).

Om vurderingen er den samme i de situationer, hvor det nye værk/produkt er skabt ved hjælp af kunstig intelligens, er der ikke retspraksis om endnu. Heller ikke fra EU-Domstolen. I EU-Domstolens praksis er der dog eksempler på domme, som fastlægger, at der sker en tilgængeliggørelse for almenheden af værker, selv om tilgængeliggørelsen ikke har udgjort identificerbare værker. Se f.eks. sag C-597/19 (Mircom) og sag C-610/15 (Ziggo/Pirate Bay).

⁷ Dette fremgår direkte af folketings-tidende 2023-24, tillæg A, L 145 som fremsat, s. 19

⁸ Europa-Parlamentets og Rådets forordning om harmoniserede regler for kunstig intelligens og om ændring af forordning (EF) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 og (EU) 2019/2144 samt direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 og (EU) 2020/1828 (Forordningen om kunstig intelligens)

1.2. FORORDNINGEN OM KUNSTIG INTELLIGENS

Forordningen om kunstig intelligens⁸ fastlægger harmoniserende regler for brug og udvikling af kunstig intelligens.

I artikel 53, stk. 1, litra c, er det fastsat, at udbydere af kunstig intelligensmodeller skal overholde EU-retten om ophavsret, særligt med henblik på at identificere og overholde, når en rettighedshaver har taget forbehold for værksanvendelse i forbindelse med tekst- og datamining i henhold til DSM-direktivets artikel 4, stk. 3.

Derudover fastsætter forordningens artikel 53, stk. 1, litra d, at udbydere af kunstig intelligensmodeller til almen brug skal udarbejde og offentliggøre en tilstrækkeligt detaljeret sammenfatning af det indhold, der anvendes til træning af de pågældende modeller. Denne sammenfatning skal udarbejdes i overensstemmelse med en skabelon, som leveres af EU-Kommissionens kunstig intelligenskontor. Det følger af forordningens betragtning 107, at formålet med sammenfatningen er at øge gennemsigtigheden, blandt andet med henblik på at gøre det lettere for indehavere af ophavsret at udøve og håndhæve deres rettigheder i henhold til EU-retten.

I forordningens betragtning 105 italesættes, at generative kunstig intelligensmodeller, der kan generere tekst, billeder og andet indhold, giver unikke innovationsmuligheder, men også udfordringer for kunstnere, forfattere og andre skabere og den måde, hvorpå deres kreative indhold skabes, distribueres, anvendes og forbruges. Udviklingen og træningen af sådanne modeller kræver adgang til store mængder tekst, billeder, videoer og andre data. Tekst- og datamining-teknikker kan i vid udstrækning anvendes i denne forbindelse til søgning og analyse af sådant indhold, som kan være beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder. Det understreges i den forbindelse, at hvis en rettighedshaver udtrykkeligt og på passende vis har taget forbehold for tekst- og datamining til brug i kunstig intelligens, er det forudsat, at udbyderen af en kunstig intelligensmodel indhenter tilladelse fra rettighedshaveren, hvis rettighedshavers værker lovligt skal anvendes til tekst- og datamining.

Ifølge forordningens betragtning 106 skal udbydere af kunstig intelligensmodeller respektere EU's lovgivning, når modellerne bringes på markedet i EU, uanset hvor modellen er udviklet.

EU-Kommissionens kunstig intelligenskontor har igangsat arbejdet med udviklingen af et praksiskodeks ("General-Purpose AI Code of Practice"), som bl.a. skal vejlede udbydere af kunstig intelligens til almen brug om, hvordan de opfylder kravet i artikel 53, stk. 1, litra c, om indførelse af en politik, der overholder EU-ophavsretten. Som led heri har EU-Kommissionen nedsat fire arbejdsgrupper med hvert deres fokusområde, hvor gruppe 1 har kigget på transparens og ophavsretlige regler.

De foreløbige udkast til praksiskodekset har ift. den ophavsretligt relevante del givet anledning til heftig debat, og der har fra begge sider været bred utilfredshed over balancen mellem hensynet til rettighedshaverne og hensynet til kunstig intelligensudbydere. Undervejs har en sammenslutning af europæiske rettighedshaverorganisationer bl.a. udtrykt bekymring for, at kodekset vil undergrave ophavsretten nærmere end at sikre den.⁹ Samtidig har en sammenslutning af kunstig intelligensudbydere udtrykt bekymring for, at kodekset vil begrænse den teknologiske udvikling og skabe en kompleks og byrdefuld retlig tilstand. Kodekset skulle efter planen foreligge i en færdig version den 2. maj 2025. Offentliggørelsen af et endeligt praksiskodeks er imidlertid blevet udskudt.

⁹ Se bl.a.: Right-holders-joint-letter-on-the-Second-Draft-Code-of-Practice-27012025-1.pdf

Sideløbende med udarbejdelsen af et praksiskodeks er EU-Kommissionens kunstig intelligenskontor i gang med at udforme den skabelon, som udbyderne skal anvende for at opfylde forpligtelserne i forordningens artikel 53, stk. 1, litra d, om transparens.

Reglerne i forordningens artikel 53, stk. 1, litra c og d, finder anvendelse fra den 2. august 2025.¹⁰

¹⁰ Dette følger af forordningens artikel 113, stk. 3, litra b. Forordningen finder som udgangspunkt anvendelse fra den 2. august 2025, medmindre andet fremgår af artikel 113.

02

ØKONOMISKE STRUKTURER OG SAMSPIL MELLEM AKTØRER I ANVENDELSEN OG UDVIKLINGEN AF KUNSTIG INTELLIGENS

KAPITEL 2. ØKONOMISKE STRUKTURER OG SAMSPIL MELLEM AKTØRER I ANVENDELSEN OG UDVIKLINGEN AF KUNSTIG INTELLIGENS

2.1 NYE AKTØRER I DET KULTURELLE KREDSLØB

Den kreative sektor er en væsentlig drivkraft i dansk økonomi. Ifølge Kulturministeriets kulturpolitiske redegørelse fra 2023¹¹ omsatte de kulturelle og kreative erhverv i Danmark i 2021 for ca. 142 mia. kr.¹² Denne betydelige økonomiske vægt illustrerer vigtigheden af at sikre sektorens bæredygtighed i mødet med kunstig intelligens, navnlig i betragtning af, at kunstig intelligens teknologi – særligt generativ kunstig intelligens – adskiller sig fundamentalt fra tidligere teknologiske landvindinger i sektoren.

Traditionelt har det kulturelle kredsløb været kendetegnet ved en tredelt struktur; kunstnere og kulturproducenter, distributører og kulturforbrugere. Mens kunstnere og kulturproducenter har stået for produktionen af det kreative indhold, er det som oftest distributører i form af f.eks. gallerier, nyhedsmedier, tv-stationer, streamingplatforme, forlag og spillesteder, der har stået for distributionen og leveringen af produkterne til kulturforbrugerne mod en modydelse, ofte betaling. Dog er der, også historisk, ofte et sammenfald mellem producenter og distributører. Dette økosystem har været fundamentet for den kulturproduktion, som vi har kendt tidligere, og hvor værdiskabelsen er fordelt mellem aktørerne.

Over de seneste årtier er de meget store tech-virksomheder gradvist blevet en ny og selvstændig aktør i kredsløbet. Fra oprindeligt at levere forskellige softwareværktøjer til kulturproduktion har en gruppe tech-virksomheder udviklet sig til at blive platforme for distribution af indhold, der samtidig kommercialiseres intenst. Inden for visse indholdsformater, f.eks. korte videoer, har enkelte tech-virksomheder i dag de facto monopol. Udviklingen har givet flere små indholdsskabere mulighed for at udkomme med indhold, men distributionen sker på betingelser, der i høj grad bestemmes af tech-virksomhederne.

De meget store tech-virksomheder har hidtil kontrolleret de fleste elementer i værdikæden, bortset fra indholdsproduktionen. Kunstig intelligens risikerer imidlertid at gøre det muligt for disse tech-virksomheder også at kontrollere bl.a. produktionen af indhold i form af videoer, billeder, musik og tekster. Tech-virksomhederne modtager data til at træne deres kunstig intelligenssystemer på fra brugerne, ligesom de indsamler og behandler data fra internettet bredt set, uagtet om denne data er beskyttet af ophavsret. Træning på omfattende samlinger af materiale, der i væsentligt omfang er ophavsretligt beskyttet, er fundamentalt for kunstig intelligenssystemer.

¹¹ https://kum.dk/fileadmin/_kum/1_Nyheder_og_presse/2023/Kulturpolitisk-redegørelse_TG.pdf s. 19

¹² De kulturelle og kreative erhverv omfatter i bred forstand bl.a. arkitektur, kunst, bøger, musik og scene samt biblioteker, museer, medier, film, spil, idrætsklubber og fitnesscentre samt tilgrænsende erhverv, herunder også relateret aktivitet inden for detail- og engrossalg samt udlejning af væsentligt omfang. Opgørelsen vedrører direkte økonomisk produktion i de kulturelle erhverv, dvs. inklusiv relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning. Den omfatter ikke indirekte (afledt) produktion i andre erhverv, herunder revisorer og advokater, som løser opgaver for virksomheder inden for de kulturelle erhverv.

Generative kunstig intelligenssystemer kan lidt forenklet siges at være systemer, der er bygget af ophavsretligt beskyttede værker og som evner at gengive disse i utallige nye former på trods af, at der typisk ikke kan genkendes enkelt-elementer af værkerne. Dette indebærer også, at både tech-virksomhederne selv og private brugere af kunstig intelligenssystemer kan skabe enorme mængder af kunstigt genereret nyt indhold, som i udgangspunktet ikke er beskyttet af ophavsret, og dermed må kommercielle behov for menneskeskabt, kreativt indhold på tech-virksomhedernes platforme forventes at blive reduceret betydeligt.

2.2 BETYDNINGEN AF KUNSTIG INTELLIGENS FOR SAMFUNDET GENERELT OG DEN KULTURELLE MANGFOLDIGHED

På langt de fleste samfundsområder har kunstig intelligens potentiale til at forbedre effektiviteten og kvaliteten af en bred vifte af tjenester og processer, og det kan føre til bedre ressourceforvaltning og mere innovative løsninger på mange samfundsmæssige udfordringer, bl.a. inden for sundheds-, transport og uddannelsesområdet.

For kulturlivet er den overordnede effekt af kunstig intelligens negativ. Kulturprodukter i form af eksempelvis litteratur, musik, levende billeder og billedkunst er manifestationer af menneskelige følelser, erfaringer og tanker. Når kulturprodukter genereres af kunstig intelligens, er det ikke indhold, der hviler på ægte følelser, erfaringer og tanker. Algoritmer føler ikke noget. Kunstig intelligenssystemer kan alene genbruge og "remixe" indhold, som mennesker allerede har skabt.¹³ Det kan derfor hævdes, at kunstig intelligens ikke kan erstatte de menneskeskabte kulturprodukter, der i takt med tiden bidrager til menneskers personlige udvikling og til, at vi bedre forstår hinanden som mennesker og samfund, og som mere overordnet skaber åndelig udvikling af samfundet og danskerne som folk. Tilsvarende gælder journalistik med en demokratiunderstøttende funktion, der er underlagt medieansvarsloven. Dermed adskiller kultursektoren sig fra andre samfundssektorer. En vagtplan genereret af kunstig intelligens vil typisk fuldt ud kunne erstatte en tilsvarende menneskeskabt vagtplan, men dette gælder nødvendigvis ikke for digte og sange om de svære ting i livet eller vores nationale egenart.

Det er sandsynligt, at musik, videoer og tekster genereret af kunstig intelligens kommer til at oversvømme de fleste distributionskanaler. Dette er allerede i dag en realitet på sociale medier, der tilbyder brugerne at dele korte videoer, ligesom der dagligt uploades tusindvis af sange til musiktjenester, som udelukkende er genereret af kunstig intelligens.¹⁴

Det faktum, at videoer, sange mv. kan genereres stort set uden omkostninger, og at den almindelige borger kan skrive instrukser, som resulterer i et brugbart output, må forventes at få en stor økonomisk betydning for kulturlivet, fordi en væsentlig del af finansieringen af kulturproduktionen i dag kommer fra funktionel brug af kulturprodukter. Komponisterne tjener penge på at komponere alt

¹³ Er det lige meget, at AI laver kunst og musik, hvis du ikke opdager det? - ELEKTRONISTA

¹⁴ Spotify Removes 'Tens Of Thousands' Of AI-Generated Songs: Here's Why

fra baggrundsmusik i supermarkeder til den musik, der spillers til koncerter, men når musikken i supermarkedet og butikkerne erstattes af musik genereret af kunstig intelligens, så mangler finansieringen. Mange instruktører og manuskriptforfattere tjener gode penge på reklamefilm, og det gør, at de kan udvikle nye film og serier, men når reklamefilm kan genereres ved brug af kunstig intelligens, så forsvinder den indtjening. Mange skuespillere tjener penge på indtaling af bl.a. lydbøger, men også her er bøger "oplæst" af kunstig intelligens på fremtug.¹⁵ Eksemplerne er talrige og effekten må forventes at blive store. I og med at indhold skabt udelukkende ved brug af kunstig intelligens er meget billigere at fremstille og i udgangspunktet ikke ophavsretsligt beskyttet, må det forventes, at der opstår et prispres på menneskeskabt indhold. Dette gør, at færre kulturprodukter kan tjene sig selv hjem. Isoleret set har det herudover selvsagt også en økonomisk betydning, hvis det viser sig, at rettighedshaverne ikke modtager betaling for den brug af deres værker, der finder sted bl.a. i forbindelse med træning af kunstig intelligens.

Hovedeffekterne ved indtoget af kunstig intelligens må således betragtes som negative for både den kulturelle mangfoldighed og for finansieringen af menneskeskabt indhold. Ikke desto mindre er der også modsatrettede effekter ved udviklingen af kunstig intelligens, som er positive, og det samlede billede er derfor mere komplekst. Inden for stort set alle områder af den kulturelle produktion vil kunstig intelligens blive et værdifuldt hjælpemiddel, og det er det allerede i udbredt grad i dag. Dette gælder også, hvor værkerne grundlæggende er menneskeskabte.

Billiggørelse af kulturproduktion vil også muliggøre en øget grad af personalisering og målretning af kulturelle produkter, som kan imødekomme specifikke brugergrupper og individers præferencer og behov.¹⁶ Dette vil i nogle relationer være positivt og i andre negativt. På den ene side får forbrugere i højere grad, hvad de efterspørger, og på den anden side vil individualiseringen indebære, at vi ikke læser, ser og hører de samme kulturprodukter og derfor heller ikke kommer til at tale om dem.

Indhold skabt af kunstig intelligens kan forstærke den kulturelle bias og homogeniserer kunstneriske udtryk, f.eks. fordi mange kunstig intelligenssystemer er udviklet på engelsksprogede (ofte amerikansk) data.¹⁷ Dette kan potentielt reducere mangfoldigheden i udbuddet af kulturelle produkter og fremme kulturelle værdier og traditioner, f.eks. hvad angår ligestilling, som kan være anderledes end dem, vi har i Danmark. Det kan også føre til, at den løbende fornyelse og udvikling af det danske sprog formindskes. Det norske nationalbibliotek påpeger, at det norske sprog risikerer at blive udvisket som følge af brugen af kunstig intelligens, og nationalbibliotek har derfor også valgt at udvikle en norsk sprogmodel.¹⁸

Hertil kommer, at produktionen af originalt dansk menneskeskabt indhold risikerer at blive formindsket, fordi dansk indholdsproduktion ikke er økonomisk konkur-

¹⁵ Danske skuespillere får konkurrence fra AI-stemmer

¹⁶ <https://www.weforum.org/agenda/2024/02/ai-creative-industries-davos/> og <https://hbr.org/2023/06/boost-your-productivity-with-generative-ai> og <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2024/04/09/democratized-creativity-the-evolution-and-impact-of-ai/> og <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2023/11/13/generative-ai-and-the-art-of-personalization/>

¹⁷ <https://videnskab.dk/teknologi/disney-eller-h-c-andersen-kunstig-intelligens-risikerer-at-udvande-dansk-kultur/>

¹⁸ Forskningsprojekt viser: Rettighetsbelagt innhold gir norske språkmodeller høy kvalitet i Nasjonalbiblioteket

rencedygtig med indhold genereret af kunstig intelligens. Dette vil yderligere trække i retning af, at normen bliver, at det indhold, som danske forbrugere præsenteres for, i stadig mindre grad vil være udtryk for originalt dansk sprog, danske kulturelle normer og en dansk samfundsforståelse. I mindre sprogområder, som det danske, vil indholdsproduktionen, som følge af det begrænsede marked, have en mindre robusthed set i forhold til større sprogområder. Samtidig må det dog være antagelsen, at efterspørgslen efter originalt dansk indhold, der afspejler danske kulturelle normer, fortsat vil være stor.

Overordnet er det således plausibelt, at kombinationen af et fald i finansiering af kulturprodukter og en stigende effektivisering af kulturproduktionen som følge af kunstig intelligens vil medføre jobtab i den kulturelle sektor. Uden for kulturområdet peger de fleste rapporter på, at kunstig intelligens vil have økonomisk gavnlige effekter, herunder for BNP,¹⁹ og det ser således anderledes ud for samfundet bredere set.

2.3 Rapporter om økonomiske konsekvenser og beskæftigelseseffekter

Brugen af kunstig intelligens til at producere kreativt indhold er i stor vækst og har hen over de seneste tre år hastigt bevæget sig langt ud over de hidtidige brugersegmenter. Millioner af mennesker verden over anvender allerede kunstig intelligensværktøjer både i deres kreative arbejde og som digitale forbrugere. F.eks. havde kunstig intelligens-tjenesten Suno allerede sidste år over 12 millioner brugere (juli 2024)²⁰ og var i første kvartal af 2025 blandt top-10 mest downloadede musik-apps i Danmark. Videoredigeringsplatformen Runway har flere end 7 millioner brugere om måneden (december 2024),²¹ billedgeneratoren Midjourney har over 20 millioner registrerede brugere (juni 2025)²² og ChatGPT har omkring 400 millioner ugentlige aktive brugere (februar 2025).²³

En undersøgelse fra juni 2024 foretaget af DI²⁴ viser desuden, at omkring 40 pct. af danske virksomheder bruger kunstig intelligens, og at teknologien mestendels benyttes til at producere og generere tekst. Derudover bruges den ofte til at søge viden og analysere tekst og data. I en nyere undersøgelse fra marts 2025 af DI²⁵ fremgår det, at halvdelen af virksomhederne ved indgangen til 2026 forventes af have taget kunstig intelligens til sig.

En undersøgelse fra januar 2024 foretaget af konsulentfirmaet Goldmedia på vegne af de franske og tyske musikrettighedsorganisationer SACEM og GEMA²⁶ viser bl.a., at det globale marked for generativ kunstig intelligens inden for musik i 2023 udgjorde ca. 300 mio. USD. Dette forventes ifølge undersøgelsen at vokse til over 3 mia. USD i 2028 med en gennemsnitlig årlig vækstrate på ca. 60 pct. Det betyder ifølge undersøgelsen også, markedet i løbet af få år vil nå en størrelse, der svarer til 28 pct. af de globale musikindtægter i 2022. Undersøgelsen peger videre på, at der kan ske en nedgang på op mod 27 pct. af musikskabernes indtægter som følge af generativ kunstig intelligens inden 2028, hvilket svarer til et økonomisk tab på ca. 950 mio. euro i 2028 og et kumulativ tab på 2,7 mia. euro i perioden mellem 2023 og 2028. 71 pct. af de adspurgte musikskabere i Frankrig og Tyskland er derfor bekymrede for, at kunstig intelligens kan gøre det svært for dem at leve af musik i fremtiden.

¹⁹ <https://itb.dk/wp-content/uploads/2024/05/the-economic-opportunity-of-ai-in-denmark.pdf>

²⁰ After raising \$125m, AI music generator Suno is now paying its most popular creators - Music Business Worldwide

²¹ <https://www.similarweb.com/website/runwayml.com/>

²² <https://www.demandsage.com/midjourney-statistics/>

²³ <https://www.demandsage.com/chatgpt-statistics/>

²⁴ 4 ud af 10 virksomheder bruger generativ AI - DI

²⁵ Halvdelen af virksomhederne anvender kunstig intelligens i 2025

²⁶ <https://www.gema.de/en/news/ai-study>

^{26B} <https://www.cisac.org/Newsroom/news-releases/global-economic-study-shows-human-creators-future-risk-generative-ai> Global economic study shows human creators' future at risk from generative AI | CISAC

Denne udvikling bekræftes af andre undersøgelser om generativ kunstig intelligens i musikbranchen og øvrige kreative brancher. En omfattende analyse fra CISAC^{26B} publiceret i december 2024 viser, at det globale marked for generativ kunstig intelligens inden for musik og audiovisuelt indhold forventes at vokse markant frem mod 2028. For musik alene forventes markedet at nå en værdi på 16 milliarder euro, mens det for audiovisuelt indhold forventes at nå 48 milliarder euro. Denne markedsvækst forventes primært at ske på bekostning af indtægter fra menneskeskabte værker. CISAC's analyse estimerer således, at op mod 24 pct. af musikskaberes og 21 pct. af audiovisuelle skaberes indtægter vil være påvirket negativt i 2028 ved, at de akkumuleret over de næste fem år går glip af 22 milliarder euro i omsætning. For de audiovisuelle skabere vil væksten i indhold skabt af generativ kunstig intelligens ikke kun betyde, at de går glip af fremtidig vækst, men at de vil opleve et direkte fald i deres indtægter. For musikskaberne vil deres indtægter ifølge analysen være mere eller mindre stabile i perioden, men de går glip af øgede indtægter for næsten 10 mia. euro som følge af indhold skabt af generativ kunstig intelligens.

CISAC-rapporten påpeger endvidere, at rettighedshaverne rammes dobbelt; både gennem uautoriseret brug af deres værker som træningsdata og gennem fortrængning af deres indtjeningsmuligheder, når indhold genereret af kunstig intelligens erstatter menneskeskabt indhold. Dette kan have vidtrækkende konsekvenser for den kreative sektor, da det kan underminere incitamentet til at skabe originalt indhold og true den kulturelle diversitet.

Disse prognoser inden for musikbranchen kan ses som en generel indikation på de potentielle effekter på tværs af den kreative og kulturelle sektor.

OECD har i deres seneste rapport 'Employment Outlook' fra juli 2023²⁷ en generel forventning om, at kunstig intelligens i hele samfundet vil erstatte menneskelig arbejdskraft, øge produktiviteten og skabe nye jobs, særligt inden for områder, der kræver færdigheder, som komplementerer den nye teknologi. OECD peger desuden på, at de seneste års fremskridt inden for generativ kunstig intelligens gør særligt de højt kvalificerede erhverv mest udsatte for automatisering. Der er også bredt i samfundet risiko for beskæftigelsesfald, om end det ifølge OECD endnu er for tidligt at sige noget entydigt om effekten på beskæftigelsen. Blandt de kvalificerede erhverv nævnes også kulturelle fagfolk.

Ifølge en markedsanalyse fra The Business Research Company fra januar 2025²⁸ står det globale marked for skabende kunstig intelligens i de kulturelle sektorer over for markant vækst. Fra et niveau på 3,08 milliarder USD i 2024 forventes markedet at nå 9,51 milliarder USD i 2028, med en årlig vækstrate på 32,8 pct. Analysen identificerer amerikanske tech-virksomheder som Google, Microsoft, Meta og Apple som de dominerende aktører. Deres position styrkes yderligere gennem strategiske opkøb og integration af kunstig intelligens-teknologi i eksisterende kreative værktøjer og platforme. Dette accelererer koncentrationen

²⁷ <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/08785bba-en.pdf?expires=1725270257&id=id&ac-cname=guest&checksum=BC04D7B3DC2C4C25A-2519EABD987BCD2> s. 96

²⁸ <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/generative-ai-in-creative-industries-global-market-report>

²⁹ https://static1.squarespace.com/static/5ce331b47a39b9000198ffa/t/65b9314fd6198f70b0ec7402/1706635612414/Future+Unscripted+-+The+Impact+of+Generative+Artificial+Intelligence+on+Entertainment+Industry+Jobs+-+pages_compressed.pdf

af markedsmagt hos disse globale tech-virksomheder, som dermed får stigende kontrol over både produktions- og distributionsled i den kreative værdikæde.

En rapport baseret på en undersøgelse blandt 300 ledere fra CVL Economics fra januar 2024²⁹ om kunstig intelligens påvirkning af underholdningsindustrien i USA viser, at godt 200.000 jobs forventes at blive påvirket af kunstig intelligens i USA frem mod 2026. Rapporten fremhæver, at jobs som 3D-modellering, karakterdesign, stemmegenerering og underlægningsmusik i film- og tv-branchen er mest sårbare over for kunstig intelligens. De jobs, der særligt påvirkes, forventes at være lyd- og musikrelaterede job, som lydteknikere og musikkomponister, og i spilindustrien er roller inden for 3D-modellering, konceptkunst og lydudvikling de mest udsatte.

De økonomiske prognoser gengivet ovenfor tegner samlet set et billede af en kulturel sektor, der står over for gennemgribende forandringer drevet af kunstig intelligens. Særligt bemærkelsesværdigt er det ensartede mønster på tværs af de refererede analyser: Betydelige markedsvækstrater for indhold genereret af kunstig intelligens, markante fald i traditionelle indtægtsstrømme for rettighedshavere og omfattende jobmæssige forskydninger – særligt inden for kreative kernefunktioner. Samtidig viser prognoserne, at tech-virksomhedernes position styrkes gennem deres kontrol over både kunstig intelligens-teknologien og de dominerende distributionsplatforme.

Prognoserne rejser fundamentale spørgsmål om, hvordan kultursektorens kreative og økonomiske bæredygtighed kan sikres fremover.

03

KORTLÆGNING AF UDFORDRINGER IFT. OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

KAPITEL 3. KORTLÆGNING AF UDFORDRINGER IFT. OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

3.1. BRUG AF VÆRKER OG FREMBRINGELSER TIL TRÆNING AF KUNSTIG INTELLIGENS (INPUT)

3.1.1 Værker og frembringelser som værdifuldt træningsdata

Som nævnt i kapitel 2 kræver udviklingen af kunstig intelligens betydelige datamængder. Det gælder ikke mindst udviklingen af generativ kunstig intelligens. Blandt disse datamængder i de store kommercielle kunstig intelligenssystemer vil der indgå ophavsretligt beskyttet materiale, idet langt størstedelen af alle billeder, videoer, tekster og lydfiler mv. er beskyttet af ophavsret, og fordi sådant materiale er af stor værdi i udviklingen af kunstig intelligens. OpenAI har eksempelvis udtalt, at det vil være "umuligt" at skabe kunstig intelligenssystemer såsom ChatGPT uden at bruge ophavsretligt beskyttet materiale.³⁰

En af de mest omtalte udfordringer inden for ophavsretten har derfor været - og er fortsat - at store, kommercielt udbudte kunstig intelligenssystemer er trænet på ophavsretligt beskyttet materiale, og at ophaverne i situationer, hvor det ellers har været påkrævet, ikke er blevet spurgt, ikke har givet tilladelse til, og ikke er blevet kompenseret for det.

Der ses at være bred enighed om, at der sker ophavsretligt relevante handlinger, når kunstig intelligens trænes på ophavsretligt beskyttet indhold. Dette understøttes bl.a. af følgende udtalelse fra Google:

*"If training could be accomplished without the creation of copies, there would be no copyright question here."*³¹

Meldingen blandt udbydere af kunstig intelligenssystemer er, at de holder sig inden for rammerne af gældende ret og derfor anvender materialet lovligt. Her henvises særligt til den amerikanske 'fair use'-doktrin, jf. nærmere nedenfor i afsnit 3.1.3.

Anvendelsen betragtes som lovlig inden for EU-retten, hvis der har været lovlig adgang til dataene. Det indebærer, at der enten er givet tilladelse fra rettighedshaveren, at ophavsretten er udløbet, at materialet er gjort tilgængeligt til formålet af rettighedshaveren som følge af en "open access-politik", eller at brugen er omfattet af en ophavsretlig undtagelse.

Tech-virksomheder, som udbyder kunstig intelligenssystemer, lægger vægt på, at de bruger "offentligt tilgængeligt materiale" indsamlet fra "det åbne internet", når de skal beskrive deres træningsdata. Det gælder bl.a. Meta, Google, Microsoft m.fl.³² OpenAI oplyser således, at deres kunstig intelligenssystemer ikke kan tilgå

³⁰ 'Impossible' to create AI tools like ChatGPT without copyrighted material, OpenAI says | OpenAI | The Guardian

³¹ US Copyright Office notice of inquiry, Artificial Intelligence and Copyright, 88 Fed. Reg. 59942 (Aug. 30, 2023)

³² Report on AI model providers' training data transparency and enforcement of copyrights.pdf, side 7

mere end det, som en almindelig bruger kan tilgå, når indhold ligger bag en betalingsmur, og at deres systemer derfor ikke bryder tekniske barrierer. Der findes dog mindst et eksempel på, at kunstig intelligenssystemer har tilgået indhold bag betalingsmure.³³ Det er kendt, at Perplexity har omgået et forbehold, der har skullet forhindre, at hjemmesiders indhold blev brugt til træningen af kunstig intelligens; det såkaldte Robots.txt-forbehold.³⁴ Dette forbehold beskrives nærmere i afsnit 3.1.3.

Der er også eksempler på, at indhold fra såkaldte pirattjenester, hvor indholdet ligger ulovligt, har været brugt til træning af kunstig intelligenssystemer. Books3-sagen er et blandt flere eksempler på dette.³⁵ Her var ulovlige kopier af danske og udenlandske bøger blevet benyttet til at træne kunstig intelligens, jf. faktaboks 3 nedenfor.

FAKTABOKS 3 - Books3

Book3 udgjorde en samling på ca. 200.000 ophavsretligt beskyttede e-bøger, som stammede fra en tysk fildelingstjeneste. Iblandt disse værker var også danske værker. Som følge heraf gik RettighedsAlliancen på vegne af de danske rettighedshavere, Dansk Forfatterforening, Danske Forlag og UBVA ind i sagen, og i 2023 valgte hosteren af Books3 efter henvendelse fra RettighedsAlliancen at fjerne den ulovlige adgang til Books3 fra deres hjemmeside.

Kilde: <https://rettighedsalliancen.dk/rettighedsalliancen-faar-fjernet-det-ulovlige-datasæt-books3-der-bruges-til-at-traene-kunstig-intelligens/> og <https://www.weekendavisen.dk/2023-40/boeger/ai-med-lange-fingre>

Et andet eksempel er Metas omfattende brug af piratkopierede bøger fra Library Genesis (LibGen) til træning af Metas kunstig intelligens-tjeneste Llama.³⁶ LibGen er en russisk piratkopieringstjeneste, som rummer mere end 7,5 millioner bøger, herunder danske.³⁷ Meta er nu blevet sagsøgt af de franske forlægger- og forfatterforeninger for den ulovlige brug af ophavsretligt beskyttet indhold.³⁸

En anden problemstilling relaterer sig til den løbende træning af kunstig intelligenssystemerne, herunder når brugere kopierer ophavsretligt beskyttet materiale i instrukser eller uploader sådant materiale til systemerne. Denne udfordring vil blive behandlet i afsnit 3.3.

3.1.2 Retssager om træning af kunstig intelligens og mangel på gennemsigtighed i træningsdata

Træning af kunstig intelligens på baggrund af ophavsretligt beskyttede værker har givet anledning til debat og en række retssager rundt om i verden, navnlig i USA, primært som følge af uenighed om fortolkning af de eksisterende regler. Ekspertgruppen bekendt verserede der ultimo juni 2025 alene i USA og Europa 68 retssager om ophavsret og kunstig intelligens.

Flere af disse er anlagt mod tech-virksomhederne Microsoft, OpenAI, Amazon og Google, som anklages for at have anvendt ulovlige kopier af bøger og forsknings-

³³ The New York Times is taking steps to stop AI companies from using its content as training data

³⁴ Perplexity Is A Bullshit Machine <https://www.wired.com/story/perplexity-is-a-bullshit-machine/> og <https://www.theverge.com/2024/6/27/24187405/perplexity-ai-twitter-lie-plagiarism>

³⁵ Se også denne oversigt over brug af pirattjenester til at træne kunstig intelligensmodeller: <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2025/03/Report-on-pirated-content-used-in-training-of-AI.pdf>

³⁶ I marts 2025 afdækkede The Atlantic i en artikel den massive og strukturerede ulovlige træning. I artiklen afdækkes, hvordan ansatte hos Meta direkte var blevet opfordret til at træne på indhold fra den russiske piratkopieringstjeneste, og at ordren var udstukket af topledelsen

³⁷ LibGen blev af domstolene i 2019 erklæret ulovlig i Danmark, hvilket betyder, at danske teleudbydere er forpligtet til at blokere for hjemmesider, der giver adgang til LibGen-tjenesten.

³⁸ French publishers and authors file lawsuit against Meta in AI case | Reuters

artikler i forbindelse med træning af deres kunstig intelligenssystemer. Eksempelvis har New York Times i december 2023 lagt sag an mod Microsoft og OpenAI med påstand om brud på ophavsretten som følge af træning af deres GPT-modeller på bl.a. millionvis af artikler fra The New York Times.³⁹ Andre nyhedsmedier har anlagt tilsvarende søgsmål.⁴⁰ Også på billedområdet er der anlagt sager om ophavsretskrænkelser som følge af kunstig intelligenstræning. Bl.a. har Getty Images lagt sag an i England i januar 2023 og i USA i marts 2023 mod virksomheden Stability AI, som står bag det kunstig intelligensbaserede billedgenereringssystem Stable Diffusion.⁴¹ Endvidere har den tyske musikforvaltningsorganisation GEMA i januar 2025 lagt sag an mod Suno AI for brud på ophavsrettigheder, ligesom musikelskaber i USA har anlagt sag mod tjenesterne Suno og Udio for ulovlig brug af musik til træning af tjenesterne.⁴² Senest har filmselskaberne Disney og Universal i juni 2025 indgivet en stævning mod billedgeneratoren Midjourney, hvor Midjourney anklages for at krænke ophavsretten til figurer som Darth Vader fra Star Wars, Elsa fra Frost og Minions fra Grusomme mig. Filmselskaberne har som bevismateriale i sagen bl.a. fremlagt billeder af figurer skabt ved hjælp af kunstig intelligens, som til forveksling ligner de ophavsretligt beskyttede figurer Yoda fra Star Wars og Bart Simpson fra The Simpsons.⁴³

I nogle tilfælde kan det forekomme indlysende, at et bestemt værk må være blevet brugt til at træne en kunstig intelligensmodel, fordi det kunstigt genererede indhold vækker stor genkendelighed eller indeholder elementer, som er direkte identiske med værket. Selv i disse situationer kan det dog være vanskeligt at etablere, om den kunstig intelligensmodel faktisk er trænet på selve værket, da der sjældent er stor transparens omkring datasæt.⁴⁴ Dette fremhæves i en rapport udarbejdet af RettighedsAlliancen fra september 2024, som konkluderer, at udbyderne afholder sig fra at tilvejebringe den nødvendige grad af gennemsigtighed, som gør det muligt for de enkelte rettighedshavere at gennemskue, om deres værker er blevet brugt i et træningssæt.⁴⁵

Den manglende gennemsigtighed gør det sværere for rettighedshavere at kræve betaling for brugen i de situationer, hvor betaling er påkrævet. Samtidig kan det være vanskeligt for rettighedshaverne at værdiansætte den pågældende brug, når det ikke står klart, i hvilket omfang værkerne er blevet brugt. Et tredje aspekt er, at såfremt det kommer der til, er det ofte ganske omkostningstungt og tidskrævende at føre retssager, jf. nærmere afsnit 3.4.

Udfordringen ved manglende gennemsigtighed er adresseret i forordningen om kunstig intelligens, jf. hertil kapitel 1. Formålet med reguleringen i forordningen er, at rettighedshavere skal have større indsigt i træningsdata. Forordningen sigter mod at skabe en mere gennemsigtig og ansvarlig anvendelse af kunstig intelligenssystemer, hvilket inkluderer klare krav til dokumentation og offentliggørelse af oplysninger om træningsdata.

Der bliver fra rettighedshavernes side peget på, at gennemsigtighed forudsætter, at man får informationer om, hvilke datasæt, der er anvendt til træningen, at der gives adgang for rettighedshaverne til at søge i disse datasæt, samt at der

³⁹ <https://www.nytimes.com/2023/12/27/business/media/new-york-times-open-ai-microsoft-lawsuit.html>

⁴⁰ <https://www.nytimes.com/2024/04/30/business/media/newspapers-sued-microsoft-openai.html>

⁴¹ Getty Images Statement - Getty Images og <https://www.theverge.com/2023/2/6/23587393/ai-art-copyright-lawsuit-getty-images-stable-diffusion>

⁴² https://www.gema.de/en/news/ai-and-music/ai-lawsuit?utm_source=absprung-intern&utm_medium=home-en&utm_campaign=ki-klage-suno og <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/music-labels-sue-ai-companies-suno-udio-us-copyright-infringement-2024-06-24/>

⁴³ Disney lægger sag an mod AI-firma for krænkelse af ophavsret - TV 2

⁴⁴ <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/09/Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copy-rights.pdf>

⁴⁵ [Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copy-rights.pdf](https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/09/Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copy-rights.pdf)

⁴⁶ https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/11/Alophavsret_RettighedsAlliancens-anbefalinger_nov24-.pdf

⁴⁷ <https://commoncrawl.org/>

⁴⁸ <https://apify.com/data-for-generative-ai>

⁴⁹ Det var tilfældet i forbindelse med den tyske sag LAION v Knescke, hvor Retten i Hamborg afgjorde, at LAION, der lavede datasæt bestående af links til billeder, gjorde dette til brug for forskning, hvorfor træningen var omfattet af den tyske pendant til ophavsretslovens § 11 c. Efterfølgende har udviklerne af Stable Diffusion anvendt datasættet til træning af deres kommercielle model. LAION v Knescke gennemgås nærmere nedenfor. Se <https://huggingface.co/stable-diffusion-v1-5/stable-diffusion-v1-5>

⁵⁰ Den amerikanske myndighed U.S. Copyright Office har dog i maj 2025 udgivet en rapport om træning af kunstig intelligens og ophavsret (del 3), som bl.a. behandler spørgsmålet om fair use. Myndigheden vurderer her, at brug af værker til træning af kunstig intelligens ikke kategorisk kan betragtes som fair use. Selvom det i visse tilfælde (afhængig af kontekst og grad) kan kvalificeres som fair use, vurderer myndigheden, at "[d]en kommercielle brug af store mængder ophavsretligt beskyttede værker til at producere udtrykfuldt indhold, der konkurrerer med dem på eksisterende markeder (...) går ud over de etablerede grænser for fair use." Vejledningen berører i øvrigt temaet om forskellige licenseringsløsninger. Den fulde rapport findes her: Copyright and Artificial Intelligence, Part 3: Generative AI Training Pre-Publication Version

stilles de nødvendige tekniske redskaber til rådighed i den forbindelse.⁴⁶ Flere udbydere af kunstig intelligenssystemer peger på, at der er behov for proportionelle løsninger, og at transparenskravene f.eks. ikke må pålægge dem at afsløre forretningshemmeligheder.

Det er med til at komplicere billedet, at nogle udviklere af kunstig intelligens ikke selv indsamler deres data men køber data fra tredjepartsleverandører. Disse mellemled indsamler, strukturerer og sælger store datasæt, som tech-virksomheder kan bruge til træning af deres kunstig intelligensmodeller. Der findes flere eksempler på store datasæt, som udviklere enten kan købe sig adgang til eller tilgå gratis, f.eks. Common Crawl⁴⁷ eller APIFY,⁴⁸ der begge leverer datasæt på baggrund af dataskrab af internettet. Sådanne dataskrab foregår derved uden hensyntagen til og honorering af eventuelle ophavsrettigheder. Den nye data-økonomi, hvor tredjeparter sælger data, afstedkommer nye udfordringer i forhold til ansvarsplaceringen. Den stigende brug af tredjepartsleverandører bidrager således til de uigennemsigtige strukturer, der gør det vanskeligt for rettighedshavere at kræve betaling for brugen af deres værker og frembringelser. Dertil er der også eksempler på, at datasæt, som er sammenstillet til forskningsformål i medfør af undtagelsen i § 11 c, efterfølgende benyttes til at træne kunstig intelligenssystemer til kommercielle formål.⁴⁹

3.1.3 Undtagelserne om tekst- og datamining

De fleste store, kommercielle kunstig intelligenssystemer er udviklet i USA, men de stilles til rådighed for brugere rundt om i verden, herunder i Europa. I USA er det store spørgsmål, om brugen af værker til træning af kunstig intelligens omfattes af den amerikanske 'fair use'-doktrin.⁵⁰ Denne har karakter af en generel undtagelse (fribugsregel), som giver brugere adgang til at anvende ophavsretligt beskyttet materiale i forskellige sammenhænge. Ved vurdering af, om en bestemt form for brug udgør 'fair use', skal fire faktorer tages i betragtning. Se faktaboks 4 nedenfor.

FAKTABOKS 4 - Fair use

Fair use er reguleret under den amerikanske ophavsretslov (Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code), specifikt i § 107: 'Limitations on exclusive rights: Fair use'. Denne paragraf beskriver fire faktorer, der skal overvejes, når man vurderer, om en bestemt brug af ophavsretligt beskyttet materiale kan kvalificeres som 'fair use':

1. Formålet og karakteren af brugen, herunder om brugen har kommerciel karakter eller er til nonprofittudannelsesformål.
2. Karakteren af det ophavsretligt beskyttede værk
3. Mængden og substansen af den del, der anvendes i forhold til det ophavsretligt beskyttede værk som helhed.
4. Effekten af brugen på det potentielle marked for eller værdien af det ophavsretligt beskyttede værk.

I tilfældet med New York Times' søgsmål udgav OpenAI som respons et blogindlæg om sagen, hvor en række af beskyldningerne fra New York Times blev adresseret. Samtidig henviste OpenAI til den ophavsretlige 'fair use'-doktrin og dertil hørende retspraksis, idet OpenAI bl.a. anførte, at brugen af offentligt tilgængeligt materiale fra internettet er 'fair use', og at langvarig præcedens på området understøtter dette.⁵¹

Den europæiske lovgivning indeholder ikke regler om 'fair use' men rummer, som beskrevet i kapitel 1, visse undtagelser om tekst- og datamining, navnlig i DSM-direktivets artikel 4, som er implementeret i ophavsretslovens § 11 b.

Bestemmelsen i § 11 b, stk. 2, gør det bl.a. muligt for udviklere af kunstig intelligens at gøre brug af ophavsretligt beskyttet materiale og skabe eksemplarer af værker og andre frembringelser, hvis det sker med henblik på tekst- og datamining, uden at det kræver, at rettighedshavere har givet tilladelse hertil. Bestemmelsen forudsætter, at to betingelser er opfyldt. For det første skal der være lovlig adgang til værkerne. For det andet skal rettighedshaveren ikke udtrykkeligt have taget forbehold for, at deres værker ikke må anvendes til tekst- og datamining. Se faktaboks 5 nedenfor.

FAKTABOKS 5 - Tekst- og datamining

Ophavsretslovens § 11 b har følgende ordlyd:

§ 11 b. Ved tekst- og datamining forstås enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer.

Stk. 2. Den, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket med henblik på tekst- og datamining, på betingelse af at rettighedshaveren ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen af værket på passende vis, jf. dog § 11 c, stk. 1.

Stk. 3. Udtræk foretaget og eksemplarer fremstillet i henhold til stk. 2 kan opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

Undtagelsens anvendelsesområde er ikke nærmere afklaret i retspraksis. Hvorvidt træningen af kunstig intelligens kan sidestilles med tekst- og datamining, er omdiskuteret. I forordningen om kunstig intelligens henvises til DSM-direktivets regler om tekst- og datamining i relation til netop kunstig intelligensudbydernes forpligtelser vedrørende gennemsigtighed. I en tysk sag fra september 2024 mellem LAION og Kneschke kom den tyske domstol i Hamborg frem til, at sammenstillingen af links til billeder i et datasæt var tekst- og datamining til brug for videnskabelig forskning og derfor lovlig. Retten kom endvidere med en række betragtninger ift. artikel 4 i DSM-direktivet, herunder det konkrete tilfældes

⁵¹ <https://openai.com/index/openai-and-journalism/>

forenelighed med tre-trins-testen. Retten forholdt sig dog ikke direkte til tekst- og datamining i relation til træning af kunstig intelligenssystemer.⁵²

På den ene side kan det anføres, at der er grundlæggende tekniske forskelle mellem tekst- og datamining og træning af kunstig intelligens, og at fortolkningen af bestemmelsen ikke er i overensstemmelse med tre trins-testen, der tilgodeser rettighedshavernes legitime interesser.

På den anden side er DSM-direktivets bestemmelser om tekst- og datamining generelt formuleret. Ordlyden i DSM-direktivet kan derfor af denne grund tolkes til at omfatte træning af generative kunstig intelligensmodeller, da tekst- og dataminingsteknikker er essentielle for at analysere og udtrække information fra store mængder data, herunder til træning af kunstig intelligens. Hertil kommer, at en af de overordnede målsætninger med DSM-direktivet er at fremme innovation og forskning i EU.

Forordningen om kunstig intelligens kan, som tidligere nævnt, også bidrage til fortolkningen af EU-lovgivers intention med DSM-direktivet artikel 4, idet den i betragtning 105 angiver, at DSM-direktivets tekst- og datamining-regler bl.a. omfatter datahøstning med henblik på udvikling af kunstig intelligensløsninger, ligesom forordningen også nævner enten "modeltræning" og/eller "træning af modeller" i henholdsvis betragtning 104, 105 og 107. Uanset dette, har forordningen imidlertid ikke betydning for træning, som er sket før dens ikrafttræden.

Der findes i øjeblikket ikke offentliggjort europæisk retspraksis om tekst- og datamining udover to byretsafgørelser fra henholdsvis Tyskland og Holland.⁵³ Disse kan bidrage til afklaring på området, omend de ikke kan have præjudicerende virkning, særligt med tanke på, at afgørelserne på nogle punkter modsiger hinanden.

En helt ny præjudiciel sag, som imidlertid kan få stor betydning, er sagen C-250/25 (Like Company), som blev indleveret af Ungarn den 3. april 2025. Sagen angår en tvist mellem virksomheden Like Company, som udgiver og driver en række nyhedsportaler, og Google. Den angår bl.a. spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om en overføring til almenheden, når svarene fra chatbot, der bygger på en stor sprogmodel, delvist er identisk med indholdet af en presseudgivers internetside, og spørgsmålet om, hvorvidt processen for træning af en chatbot udgør en eksemplar fremstilling af det indhold, som sprogmodellen er trænet på. I bekræftende fald er spørgsmålet, om træningen så er omfattet af undtagelsen om tekst- og datamining i DSM-direktivets artikel 4.⁵⁴

En klarlægning af retstilstanden både i forhold til DSM-direktivet artikel 4 og transparenskravet, er essentiel for, at rettighedshaverne kan handle på udnyttelsen og beskytte deres værker, ligesom en afklaring er central i forhold til at sikre retssikkerheden for brugere af ophavsret, herunder udviklere og udbydere af kunstige intelligenssystemer, særligt generativ kunstig intelligens.

⁵² Retten i Hamborgs dom af 27. september 2024 i sagen Robert Kneschke v. LAION e.V., sag nr. 310 O 227/23

⁵³ Sag Robert Kneschke v. LAION e.V., Case No. 310 O 227/23, afgjort af byretten i Hamborg, og sag ECLI:NL:RBAMS:2024:6563 afgjort af byretten i Amsterdam.

⁵⁴ Endeligt angår sagen spørgsmålet om, hvorvidt det er leverandøren af en chatbot-tjeneste, som er ansvarlig for den eventuelle eksemplar fremstilling, hvis brugeren giver den en instruktion, som er sammenfaldende med teksten i en pressepublikation. Mere herom i kapitel 3.3.

For så vidt angår muligheden for at tage forbehold for tekst- og datamining efter ophavsretslovens § 11 b har mange kulturproducenter og distributører af kulturprodukter samt forvaltningsorganisationer allerede taget forbehold på deres egne hjemmesider og/eller opfordret deres medlemmer til at gøre det.⁵⁵ Et om-diskuteret spørgsmål er imidlertid, om det er tilstrækkeligt at tage forbehold på én hjemmeside, som f.eks. er tilkendegivet i tekstformat, eller om det vil være nødvendigt også at tage forbehold på andre måder og på alle andre hjemmesider, hvor eksemplarer af værket måtte være (lovligt eller ulovligt) tilgængeligt.⁵⁶ De bagvedliggende betragtninger i DSM-direktivet, navnlig betragtning 18, giver ikke et klart svar. Hvis det sidste er tilfældet, kan det medføre betydelige udfordringer for en stor andel rettighedshavere, fordi de ofte ikke selv har kontrol eller overblik over de hjemmesider, hvorpå deres værker er tilgængeliggjort. Omvendt kan førstnævnte model være en udfordring for udbydere, hvis det ikke er angivet, om et bestemt værk må bruges til tekst- og datamining, hvis det tilgås fra en hjemmeside, som ikke skiltes med forbeholdet.⁵⁷

⁵⁵ Se f.eks: Reservation of text and data mining for use in artificial intelligence (AI) (koda.dk) og Beskyt dine værker mod AI - VIS-DA og Danske Forlag anbefaler, at forlag tager forbehold for tekst- og datamining (TDM), m.fl.

⁵⁶ text and data mining opt-out in Article 4(3) CDSMD: Adequate veto right for rightholders or a suffocating blanket for European artificial intelligence innovations? | Journal of Intellectual Property Law & Practice | Oxford Academic (oup.com)

⁵⁷ I LAION v Kneschke-sagen, udtrykte den tyske domstol i Hamborg sin opfattelse af, hvad rækkevidden af reglerne om forbehold efter DSM-direktivets artikel 4 er, uagtet at den fandt, at LAION's handlinger var omfattet af artikel 3, som ikke indeholder en mulighed for at tage forbehold. Retten udtalte, at et forbehold altid skal fortolkes i samtiden og med respekt for stadierne af den teknologiske udvikling. Samtidig vurderede den, at forbehold på en hjemmeside, hvor der er skrevet i vilkårene for brugen af materialet, at dette ikke må indsamles til brug for træning af kunstig intelligens, måtte være tilstrækkeligt til at statuere et maskinlæsbart forbehold. Her henvises til: <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2024/11/14/kneschke-vs-lai-on-landmark-ruling-on-tdm-exceptions-for-ai-training-data-part-2/>

⁵⁸ Defining best practices for opting out of ML training – Open Future

Et andet slags forbehold, der er blevet almindelig kendt blandt websider, der hoster beskyttet materiale, er det såkaldte Robots.txt-forbehold, der kan ind-sættes på hjemmesider, som sætter et skilt op for web crawlers, der indsamler data til f.eks. datasæt som Common Crawl. Denne slags forbehold er derfor en mere traditionel slags maskinlæsbart løsning. Dog har der, som tidligere nævnt, været tilfælde, hvor disse også er blevet omgået af kunstig intelligensudvikleres web crawlers. Dette gør det reelt umuligt at vide, om rettighedshaverforbehold egentlig bliver respekteret, når der indsamles data til brug for udvikling af kunstig intelligens.

Hvordan bestemmelsen om forbehold for tekst- og datamining skal fortolkes, har dog endnu ikke været forelagt EU-Domstolen. Der er imidlertid enighed om, at det vil være til fordel for både rettighedshavere og kunstig intelligens-udbydere, hvis der kommer nogle fælles, klare retningslinjer for et effektivt og håndterbart forbehold.⁵⁸ Afklaring på området er centralt for, at kunstig intelligens-systemer kan indrettes til at overholde et rettighedshaverforbehold. Det vil samtidig gøre det nemmere at identificere, om der sker uretmæssig træning på værker, som er omfattet af et forbehold.

En anden problematik i forhold til forbehold er, hvordan man skal håndtere den brug af værker i træning af kunstig intelligens, som er gået forud for indførelsen af reglerne om tekst- og datamining. Spørgsmålet er her, om denne brug har resulteret i krænkelse, og hvordan man i så fald retter op på den skade, som allerede er sket. Det er uvist, om man som rettighedshaver f.eks. kan kræve, at ældre træningsmodeller slettes, eller om man kan kræve bagudrettet kompensation for træning af værker, som man senere har frabedt sig efter reglerne om tekst- og datamining. Ligeledes at det uvist, hvad der gælder, hvis virksomheder ønsker at udvikle deres eget kunstig intelligenssystem til intern brug i virksomheden på grundlag af en eksisterende grundmodel, som muligvis er trænet på værker uden den fornødne tilladelse eller respekt af rettighedshaverforbe-

hold, og hvilket ansvar det i så fald påfører virksomheden i forbindelse med den lovlige videre træning. Disse spørgsmål vil således være yderst relevante at få EU-Domstolens betragtninger på.

En mulighed for at sikre mod uretmæssig træning og overtrædelser af forbehold for tekst- og datamining er at indgå aftaler om, at bestemte værker må bruges til træning af kunstig intelligens mod betaling af et vederlag. Bl.a. har medievirksomhederne Financial Times, The Atlantic, Heast, Axel Springer, Le Monde, The Guardian og Schibsted Media m.fl. indgået aftaler i form af såkaldte strategiske partnerskaber med OpenAI. En licensaftale kræver imidlertid, at begge parter er villige til at indgå en sådan. De større tech-virksomheder har indtil videre alene vist interesse i at indgå individuelle aftaler med store og økonomisk stærke rettighedshavere, navnlig mediehuse. Dialogen mellem Danske Pressepublikationers Kollektive Forvaltningsorganisation (DPCMO) og hhv. Open AI og Google Gemini viser eksempler på, at store tech-virksomheder ikke på nuværende tidspunkt ønsker at indgå kollektive licensaftaler med forvaltningsorganisationer som DPCMO om brug af f.eks. dansk medieindhold som træningsdata.⁵⁹

3.1.4. Innovation, konkurrenceevne, geopolitik og kulturel egenart kræver kunstig intelligenssystemer trænet på dansk og europæisk indhold

I efteråret 2024 fremlagde den tidligere italienske premierminister og formand for ECB, Mario Draghi, en rapport om Europas konkurrenceevne.⁶⁰ En af de udfordringer, som Draghi ser, er, at Europas position inden for de avancerede teknologier, der skal drive fremtidens vækst, er i tilbagegang. Det gælder bl.a. inden for kunstig intelligens.

I dag er det f.eks. kun fire ud af verdens 50 største teknologivirksomheder, der er europæiske. I forlængelse heraf er EU's globale position i teknologi gradvist blevet forringet fra i 2013 at stå for 22 pct. af den samlede globale andel af teknologiske indtægter til 18 pct. i 2023. I samme periode er USA's andel steget fra 30 pct. til 38 pct.

Draghi påpeger i den forbindelse, at en af udfordringerne for europæisk innovation inden for kunstig intelligens er, at begrænsningerne i datalagring og -behandling medfører høje overholdelsesomkostninger og hindrer opbygningen af store datasæt til træning af kunstig intelligensmodeller. Ifølge Draghi stiller det virksomheder i EU dårligere end hhv. USA, hvor den private sektor bygger store datasæt, og Kina, som kan drage fordel af sine centrale institutioner til dataaggregering.⁶¹

I dansk regi udgav Digitaliseringsrådet bestående af repræsentanter fra erhvervslivet og fagbevægelsen i februar 2024 en række anbefalinger,⁶² som bl.a. omfatter, at der skal skabes bedre muligheder for, at virksomheder, myndigheder og forskere kan få adgang til relevante og efterspurgte data, idet en hver form for data skal "anskues som en kollektiv ressource, der skal anvendes til at fremme samfundets interesser".

⁵⁹ Danish Media Threatens to Sue OpenAI | WIRED og Danske mediers forhandling med OpenAI er sandet til - nu vil organisation have ministers hjælp samt Publicismen er presset - fælles forsvar for friheden | Egmont | Egmont

⁶⁰ https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en s. 10

⁶¹ https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20-%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf Ibid., s. 26

⁶² <https://www.digmin.dk/Media/638465352300512004/Digitaliseringsr%C3%A5dets%20operative%20anbefalinger%20om%20kunstig%20intelligens.pdf>

Dette skaber et dilemma: På den ene side er det vigtigt at skabe rammerne for, at europæiske og danske virksomheder kan konkurrere med f.eks. internationale tech-virksomheder for at sikre den europæiske konkurrenceevne, og for at sikre, at danske og europæiske værdier, sprog og kulturer er tilstrækkeligt repræsenteret i de nye teknologier. På den anden side forudsætter sådanne udviklingsprojekter adgang til store mængder af kvalitetsmateriale, herunder i et vist omfang ophavsretligt beskyttet materiale fra f.eks. medier, arkiver og andre kulturinstitutioner til træning af disse modeller. Dette er materiale, der i dag er begrænset adgang til, og som kan være dyrt at erhverve rettighederne til. Det kan endvidere være vanskeligt at indhente tilladelse fra de enkelte rettighedshavere, og der er risiko for, at en sådan tilladelse derfor ikke vil blive indhentet. I hvert fald hvis den virksomhed, som gør brug af store mængder beskyttet indhold, ikke ønsker at indgå en kollektiv licensaftale med en eller flere forvaltningsorganisation(er), som kan klarere de nødvendige rettigheder på vegne af et stort antal rettighedshavere.

Dilemmaet understreger behovet for at have regulatoriske rammer, der giver en fornuftig balance mellem beskyttelsen af ophavsretten og mulighederne for at håndhæve denne på den ene side og incitamenter til digital innovation på den anden. Kun med den rette balance kan man understøtte et velfungerende marked for rettigheder i en digital verden og et mangfoldigt udbud af kreativt indhold.

I Danmark har Digitaliseringsministeriet udgivet en strategisk indsats for kunstig intelligens, der bl.a. omfatter fritstillelse af danske tekstdata (mod betaling) til brug for træning af dansk kunstig intelligens. Hvordan det vil udfolde sig i praksis, og om det vil løse nogle af de ophavsretlige dilemmaer, må vise sig.⁶³

3.2. VÆRKER OG FREMBRINGELSER SKABT VED HJÆLP AF KUNSTIG INTELLIGENS (OUTPUT)

3.2.1. Output fra kunstig intelligens

En særskilt udfordring relaterer sig til de outputs, som kunstig intelligenssystemerne frembringer. Indhold skabt med kunstig intelligens vil som regel fremstå som noget nyt og unikt, og der er mange muligheder for at arbejde kreativt med et kunstig intelligenssystem som et værktøj. Spørgsmålet er, om man som bruger kan få ophavsret til det output, man ved hjælp af værktøjet skaber, og hvad det i så fald kræver. Samtidig er det et faktum, at kunstig intelligenssystemer er i stand til, på brugerens kommando, at skabe outputs, som udgør efterligninger af velkendte værker eller beskyttede dele heraf. Det kan både være i form af tekst og billeder, video og lyd mv. Endvidere er kunstig intelligenssystemer i stand til at reproducere f.eks. udøvende kunstners stemmer og udtryk, ligesom det kan kopiere kendte stilarter og navngivne kunsternes særegne, stilistiske udtryk. Spørgsmålet er her, om der i ophavsretlig forstand er tale om en eksemplarfremstilling, og hvornår der i så fald sker en ulovlig kopiering.

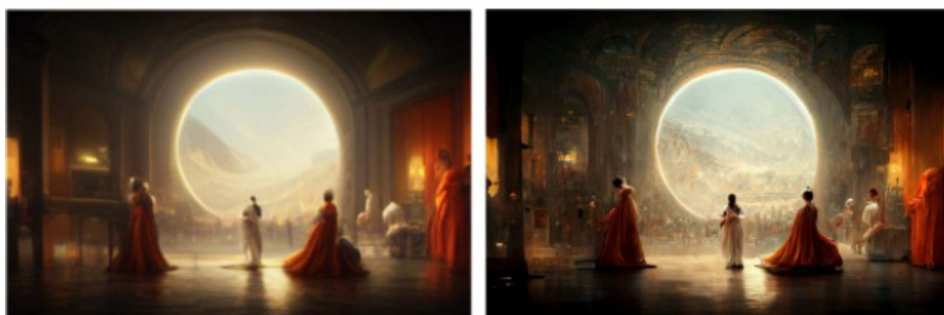
⁶³ <https://www.digmin.dk/digitalisering/nyheder/nyhedsarkiv/2024/dec/ny-strategisk-indsats-skal-bane-vej-for-kunstig-intelligens-i-danmark>

3.2.2. Ophavsret til indhold genereret med kunstig intelligens

Som fremhævet i kapitel 2 benytter mange kulturproducenter i dag kunstig intelligens som kreativ partner i skabelsesprocessen. En undersøgelse fra den britiske fagforening for forfattere, The Society of Authors, har f.eks. vist, at hver femte forfatter i Storbritannien har anvendt kunstig intelligens i deres arbejde.⁶⁴

Samtidig eksisterer der en række eksempler på kulturproducenter, som har vundet priser på værker skabt med kunstig intelligens. Bl.a. vandt Jason M. Allen førsteprisen i 2022 Colorado State Fair kunstkonkurrence for sit værk 'Théâtre d'Opéra Spatial' i kategorien 'Digital Art', som han havde lavet ved brug af generativ kunstig intelligens.⁶⁵ Efterfølgende forsøgte Jason M. Allen at få registreret ophavsret til værket. Dette er en mulighed i USA, om end det ikke er en forudsætning for værkets beskyttelse. Ansøgningen blev afvist af den amerikanske registreringsmyndighed, U.S. Copyright Office, med henvisning til, at værket indeholdt "mere end en minimal mængde kunstigt genereret materiale". Selvom Jason M. Allen oplyste, at han havde bidraget væsentligt til billedet, bl.a. ved at justere Midjourneys output mindst 624 gange gennem instrukser, samt beskrev og fremlagde dokumentation for skabelses- og bearbejdsprocessen, ændrede dette ikke U.S. Copyright Office's vurdering. Det skyldtes, at myndigheden ikke anså Jason M. Allen for at have den fornødne kontrol over outputtet, hvilket var begrundet med, at hvert output afhænger af, hvordan Midjourneys system behandler instrukser, og at Midjourney ikke fortolker instrukser som specifikke instruktioner til at skabe et konkret udtryk i sit resultat.⁶⁶ Billedet kan ses i figur 2 nedenfor. Det bemærkes, at Jason M. Allen efterfølgende har stævnet US Copyright Office på baggrund af denne afgørelse.⁶⁷

Figur 2: Billede af 'Théâtre d'Opéra Spatial' før og efter den menneskelige redigering.

Midjourney Menneskelige tilpasninger

Et af flere lignende eksempler er sagen om Zarya of the Dawn, hvor U.S. Copyright Office ligeledes (efter en revurdering)⁶⁸ gav afslag på registrering af ophavsret til illustrationerne i en tegneserie, da forfatteren havde anvendt Midjourney til at skabe de pågældende illustrationer. Forfatteren fik derfor kun registreret ophavsret til teksten i tegneserien og sammenstillingen af tekst og illustrationer.⁶⁹

⁶⁴ <https://societyofauthors.org/2024/04/11/soa-survey-reveals-a-third-of-translators-and-quarter-of-illustrators-losing-work-to-ai/>

⁶⁵ <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/artificial-intelligence-art-wins-colorado-state-fair-180980703/>

⁶⁶ AI COPYRIGHT REGISTRATION appeal.pdf

⁶⁷ <https://www.cpr.org/2024/09/26/colorado-springs-artist-appeals-copyright-rejection-ai-art/>

⁶⁸ Forfatteren havde i første omgang ikke oplyst, at illustrationerne var skabt med kunstig intelligens, hvorfor ansøgningen blev godkendt. Uanset den senere indsendte dokumentation for, hvordan forfatteren havde bearbejdet Midjourneys output med instrukser mv., fik forfatteren afslag på ophavsret til illustrationerne og dermed værket som helhed.

⁶⁹ 2023.02.21 Zarya of the Dawn Letter (copyright.gov)

Sagerne er interessante af særligt to grunde. For det første viser de potentialerne i kunstig intelligens, herunder hvordan kunstig intelligens kan understøtte kreative processer og hjælpe med skabelsen af nye motiver. For det andet illustrerer de, at det ikke nødvendigvis kan lægges til grund, at kunstneriske produkter skabt ved hjælp af kunstig intelligens kan være ophavsretligt beskyttede.

Afgørelserne i de to sager er truffet i overensstemmelse med den registreringsvejledning, som U.S. Copyright Office udstedte i marts 2023.⁷⁰ Vejledningen fokuserer på ophaverbegrebet ("human authorship") og angiver, at det er altafgørende for at opnå ophavsretlig beskyttelse, at det kunstneriske produkt er menneskeskabt og/eller indeholder tilstrækkelig menneskelig kreativitet, så det som helhed udgør et originalt værk. I januar 2025 publicerede U.S. Copyright Office Rapport om ophavsret og kunstig intelligens (del 2), som bidrager med nye perspektiver og eksempler. Rapporten koncentrerer sig om ophavsretlig beskyttelse af outputs, og heri konkluderes det bl.a., at output, som i det store hele er skabt af kunstig intelligens, ikke kan være ophavsretligt beskyttet, ligesom instrukser i sig selv (som teknologien er i dag) ikke kan medføre ophavsret til outputtet. Dog kan man efter en konkret vurdering få ophavsret til sit output, hvis kunstig intelligens er brugt som et værktøj. Det er eksempelvis tilfældet, hvis man fodrer systemet med sit eget værk, og dette værk kommer til udtryk i outputtet, eller hvis man har foretaget kreative valg og ændringer af et output, hvorved man har kunnet kontrollere, udvælge og placere individuelle elementer på en kreativ måde.⁷¹ Vurderingen af, om et kunstigt genereret output kan registreres som et ophavsretligt beskyttet værk hos U.S. Copyright Office er således stadig relativt streng.⁷²

I EU er det ligeledes et grundprincip, at et kunstnerisk produkt skal være menneskeskabt for at kunne beskyttes som et værk.⁷³ Ved vurderingen af ophavsretlig beskyttelse er det afgørende, om værket opfylder det EU-harmoniserede originalitetskrav. Dette er defineret som 'resultatet af ophaverens egen intellektuelle frembringelse'.⁷⁴

Netop originalitetsvurderingen blev udslagsgivende for den første europæiske sag om kunstig intelligens, som blev afsagt af byretten i Prag i april 2023. Sagen omhandlede en virksomheds brug af et kunstigt genereret billede, som viser hænderne på to parter, der underskriver en kontrakt. Retten fandt, at billedet, som var et resultat af en simpel instruks, ikke var ophavsretligt beskyttet, hvorfor brugen ikke udgjorde en ophavsretskrænkelser.⁷⁵

3.2.3. Brugerens kontrol over output

Generelt vil spørgsmålet om, hvor stor menneskelig indblanding der skal til, før f.eks. et billede kan siges at være tilstrækkeligt menneskeskabt og originalt, skulle afgøres ved domstolene i det konkrete tilfælde.

Et principielt spørgsmål, som ikke er behandlet i EU-regi, er imidlertid, om uforudsigeligheden ved resultatet af en instruks automatisk kan medføre, at der

⁷⁰ <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2023-03-16/pdf/2023-05321.pdf>

⁷¹ Copyright and Artificial Intelligence, Part 2 Copyrightability Report

⁷² I Kina findes eksempler på en mindre streng tilgang. I sagen Li v. Liu fra november 2023 nåede Beijing Internet Court frem til, at et kunstigt genereret billede, som portrætterede en ung japansk kvinde, var ophavsretligt beskyttet. Retten lagde vægt på, at billedskaberen havde lagt en intellektuel investering i værket i form af udførlige og detaljerede instrukser om billedbeskrivelse, valg af belysning, komposition, udformning mv., som alle var nøje dokumenteret i sagen: BeijingInternetCourtCivilJudgment112792023.pdf

⁷³ Se hertil kapitel 1

⁷⁴ Se f.eks. C-683/17 (Cofemel), pr. 22

⁷⁵ praag-en.pdf

ikke kan opnås ophavsret til værker frembragt med kunstig intelligens. En væsentlig pointe i den forbindelse er, at selvom programmøren af et kunstig intelligenssystem kan sætte parametre op, vil det kunstigt genererede output blive skabt via programmets neurale netværk. Dermed vil der altid være underliggende processor, som brugeren ikke har adgang til at påvirke. Dette omtales også som "the black box problem". Det endelige output kan derfor i et vist omfang være svært eller endda umuligt for et menneske at forudse og kontrollere.

Heroverfor må det anføres, at brugerens kreative og frie valg ikke som sådan begrænses, når brugeren anvender et kunstigt intelligenssystem. EU-Domstolen har i sag C-833/18 (Brompton Bicycle) udtalt, at når en genstand er bestemt af tekniske hensyn eller begrænsninger, der ikke har givet plads til kreativ frihed, har genstanden ikke den nødvendige originalitet til at kunne blive betragtet som et værk. Det er dog muligt at få en ophavsretlig beskyttelse, "hvis det ikke har forhindret [ophaveren] i at lade sin personlighed afspejle i denne genstand ved at give udtryk for frie og kreative valg."⁷⁶ Det må derfor lægges til grund, at det er muligt at leve op til originalitetskravet, selvom udseendet på et kreativt produkt er betinget af tekniske hensyn.

Hvis dette kan overføres til outputs skabt ved hjælp af kunstig intelligens, vil "the black box problem" næppe være et fundamentalt problem, fordi det ikke vil være en forudsætning for beskyttelse, at brugeren har den fulde kontrol over og forståelse for de tekniske processer i det kunstig intelligenssystem. Spørgsmålet har dog ikke været forelagt EU-Domstolen.

EU-Domstolen har heller ikke haft lejlighed til at forholde sig til, om vurderingen af originalitet skal være den samme, hvis et værk eller en frembringelse er skabt med kunstig intelligens, eller om der f.eks. bør gælde et andet og strengere originalitetskrav, når det kommer frembringelser skabt med kunstig intelligens (differentieret originalitetskrav). Med udgangspunkt i den eksisterende retstilstand, kan sag C-145/10 (Painer) måske bidrage til afklaring. Her udtalte EU-Domstolen, at ophaveren til et værk kan foretage frie og kreative valg på flere måder og på forskellige tidspunkter i forbindelse med fremstillingen. Den kreative proces kan nemlig opdeles i tre faser; udformning/forberedelse, udførelse og færdiggørelse.⁷⁷ I EU-Kommissionens rapport 'Trends and developments in artificial intelligence' fra 2020 konkluderes det, at kunstig intelligenssystemer spiller en dominerende rolle i udførelsesfasen, men at menneskelig interaktion ofte stadig er væsentlig. Desuden vil brugeren i mange tilfælde også være ansvarlig for redigeringsfasen, hvor der kan være tilstrækkeligt med kreative valgmuligheder. Såfremt disse kommer til udtryk i det endelige output, vil outputtet kunne kvalificere sig som et ophavsretligt beskyttet værk. Hvis et kunstig intelligenssystem derimod er programmeret til automatisk at skabe indhold, uden at dette er udtænkt eller redigeret af et menneske, der har foretaget kreative valg, vil outputtet ikke kunne være et beskyttet værk.⁷⁸

⁷⁶ Sag C-833/18 (Brompton Bicycle), pr. 26

⁷⁷ Domstolens dom (Tredje Afdeling) 1. december 2011 (europa.eu) (præmis 90-91)

⁷⁸ Trends and developments in artificial intelligence - Publications Office of the EU (se rapportens s. 106)

Om indhold skabt med kunstig intelligens kan beskyttes ophavsretligt er således ikke ligetil at besvare, og det rummer flere iboende dilemmaer. På den ene side er fordelene ved at afvise ophavsret på den type indhold, at det beskytter den menneskelige kreativitet, herunder ved, at den kreative indsats i højere grad værdsættes og belønnes. Samtidig undgås en potentiel overflod af ophavsrettigheder på værker genereret med kunstig intelligens, der bl.a. kan komplicere forvaltningen af rettigheder og gøre det sværere for etablerede kunstnere og kulturproducenter at leve af deres kunst, fordi vederlagene fra forvaltningsorganisationerne skal fordeles mellem flere. På den anden side er ulempen ved denne praksis, at kunstnere og kulturproducenter, der bruger – eller i højere grad ønsker at bruge – kunstig intelligens som værktøj, kan have svært ved at sikre beskyttelse af det kreative arbejde, der opstår gennem samarbejdet med teknologien.

3.2.4. Systematisk efterligning eller uafhængig dobbeltskabelse

Et forhold er, om et kunstnerisk produkt fortjener at blive beskyttet af ophavsretten. Noget andet er, om et værk, der er beskyttet af ophavsretten, bliver krænkelse som følge af, at kunstig intelligens skaber indhold, som minder meget om eller er tæt på identisk med noget, som andre (ofte kendte) kunstnere tidligere har skabt.

Som beskrevet i kapitel 1 beskytter ophavsretten, jf. ophavsretslovens § 2, stk. 2, ikke alene mod identiske kopier, men også indirekte, midlertidig og delvis kopiering af værker. På den baggrund vil også output fra kunstig intelligens være i stand til at udgøre en krænkelse af ophavsretten, hvis det originale værk kan genkendes i det kunstigt genererede output.

EU-domstolen har tidligere behandlet spørgsmålet om genkendelighed i sagen C-476/17 (Pelham). Det centrale spørgsmål i sagen var, om sampling af lydoptagelser kræver forudgående tilladelse fra rettighedshaveren. Domstolen vurderede, at selv små dele af et lydspor, som bruges uden tilladelse, kan krænke rettighedshaverens økonomiske enerettigheder, jf. Infosoc-direktivets artikel 2. Domstolen gjorde det dog klart, at denne rettighed ikke gælder, hvis samplingen er inkluderet i en form, som er ændret og uigenkendelig for øret.⁷⁹

Hvorvidt der er sket en efterligning i ophavsretlig forstand, afhænger som tidligere nævnt af, om personen bag den påståede efterligning på et tidspunkt har set eller oplevet det originale værk og har ladet sig inspirere af dette.

Grundforudsætningen kan forventeligt også finde anvendelse på output genereret af kunstig intelligens, som enten minder om eller i høj grad ligner eksisterende værker. Det er eksempelvis ikke utænkeligt, at der med kunstig intelligens kan skabes et output med genkendelige værkselementer, uanset om den kunstig intelligensmodel har været trænet på det oprindelige værk. Dette vil kunne ske, fordi modellen i stedet har været trænet på andre værker, som ophaveren til det oprindelige værk har været inspireret af.

⁷⁹ Sag C-145/10 (Painer), pr. 90-91

Spørgsmålet bliver så, hvordan en sådan bevisbyrde skal løftes, når der som belyst i afsnit 3.1.2 er begrænset gennemsigtighed i, hvilke data, kunstig intelligensmodeller er trænet på. I Danmark vil det som udgangspunkt påhvile ophaveren til det oprindelige værk (sagsøger) at bevise, at skaberen af det nye værk (sagsøgte) har begået en ophavsretskrænkelser ved at efterligne det oprindelige værk. Retten kan dog i særlige tilfælde beslutte, at bevisbyrden skal vendes om.

I Tyskland er udgangspunktet, at der gælder omvendt bevisbyrde i de situationer hvor skaberen af det nyt værk påstår, at der er sket en uafhængig dobbelt-skabelse. Dermed skal skaberen af det nye værk bevise, at dennes værk er skabt uafhængigt af og uden kendskab til det oprindelige værk. Denne bevisbyrderregel gælder dog ikke, hvis det oprindelige værk har meget lidt originalitet, og det nye værk udviser væsentlige forskelle i forhold til det oprindelige værk.⁸⁰

Hvis dette også skal gælde i Danmark i sager om kunstig intelligens, betyder det, at det i udgangspunktet vil være udbyderen af det kunstig intelligenssystem, som skal bevise, at systemet ikke er trænet på netop det værk, som påstås krænk.

3.3. BRUG AF OUTPUT FRA KUNSTIG INTELLIGENS

3.3.1. Brugerens rolle

Når en bruger indtaster en instruks, kan det kunstige intelligenssystem bruge denne tekst til at generere et output baseret på de data, som systemet er trænet på. Samtidig kan brugerens interaktion (f.eks. en rettelse eller accept af det genererede output) anvendes til at finjustere fremtidige svar, så det kunstige intelligenssystem bliver bedre til at imødekomme brugerens behov. Brugeren spiller dermed en aktiv rolle i den løbende træning af kunstig intelligens ved at levere data og feedback, som systemet kan benytte til at forbedre sine resultater. Dertil kommer brugerens rolle i videredistribueringen af selve outputtet. Begge dele kan potentielt medvirke til – eller direkte udgøre – krænkelse af ophavsretten.

Dette giver anledning til spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret, når brugere uploader og i instrukser indtaster ophavsretligt beskyttet materiale, herunder hvornår og i hvilket omfang det er eller bør være brugeren ansvar hhv. udvikleren eller udbyderes ansvar. Spørgsmålet er også, hvem der er ansvarlig for brugerens tilgængeliggørelse af output i de tilfælde, hvor outputtet udgør en ulovlig kopi af et eksisterende værk.

3.3.2. Hvem er ansvarlig for krænkende output fra kunstig intelligens

Når det er konstateret, at et output genereret af kunstig intelligens udgør en krænkelse af et eksisterende værk, fordi hele eller originale dele af værket går igen i outputtet, bliver det næste spørgsmål, hvem der er ansvarlig for det krænkende output.

⁸⁰ EU law: Generative AI, copyright infringements and liability – My guess for a hot topic in 2024 - Kluwer Copyright Blog (kluweriplaw.com)

Udgangspunktet er som bekendt, at den, der foretager en eksemplar fremstilling eller en tilgængeliggørelse for almenheden af et værk, er ansvarlig for at sikre, at dette sker med ophaverens tilladelse eller på anden lovlig vis. Handler man i strid med ophavsretten, bærer man også ansvaret for den pågældende ophavsretskrænkelser.

Det følger EU-Domstolens praksis, at software- og hardwareudbydere, som ikke har mulighed for at påvirke brugerne, ikke er ansvarlige for de handlinger, som brugere foretager ved hjælp af soft- eller hardwaren, jf. C-426/21 (Ocilion).⁸¹ Spørgsmålet er, om udbydere af kunstig intelligens kan sidestilles hermed, da kunstig intelligens tjenester er i stand til mere end blot at levere software. Kunstig intelligens tjenester kan nemlig – endda i væsentlig grad – bestemme indholdet i et output, uden at brugerne nødvendigvis har den store indflydelse på, hvordan resultatet kommer til at se ud,⁸² jf. også afsnit 3.2.3.

Dette giver anledning til diskussion af, om ansvaret for ophavsretskrænkende output bør pålægges brugerne i visse tilfælde og udbyderen i andre. F.eks. kan det overvejes, om brugeren skal stilles til ansvar, hvis denne i det væsentligste selv har været styrende for outputtet, f.eks. ved at uploade eller give instrukser om gengivelse af bestemt ophavsretligt beskyttet materiale, som brugeren vidste eller burde vide, var i strid med ophavsretten. Det kan samtidig overvejes, om udbyderen af kunstig intelligens modsat bør stilles til ansvar for krænkelsen, såfremt brugeren kun har givet få, simple instrukser, der ikke i sig selv fordrer en ophavsretskrænkelser.

Spørgsmålet om, hvem der er ansvarlig, når kunstigt genereret output krænker ophavsretten til et værk, er blevet behandlet i februar 2024 i en kinesisk retssag om science fiction franchise figuren Ultraman.⁸³ Retten fandt, at udbyderen af den kunstig intelligens tjeneste var ansvarlig for det krænkende output, uanset at billedet var genereret af en bruger via en instruks.⁸⁴ Afgørelsen blev truffet i overensstemmelse med den kinesiske lov om kunstig intelligens fra august 2023, som pålægger udbydere af kunstig intelligens at træffe en række foranstaltninger, bl.a. standsning af reproduktion og fjernelse af ulovligt indhold.⁸⁵

Spørgsmålet om ansvarsfordelingen er netop også blevet forelagt EU-Domstolen i den tidligere omtalte C-250/25, hvor domstolen bl.a. er blevet spurgt, om det er leverandøren af en chatbot-tjeneste, som er ansvarlig for den eventuelle eksemplar fremstilling, hvis brugeren giver tjenesten en instruktion, som er sammenfaldende med teksten i en ophavsretligt beskyttet pressepublikation.

3.3.3. Brugervilkår og -betingelser

Spørgsmålet om, hvorvidt det er brugerens ansvar at undlade at forsyne systemet med ophavsretligt beskyttet materiale, eller om det er tech-virksomhedens ansvar at indføre tekniske foranstaltninger, som sikrer, at dette ikke kan lade sig gøre, har været genstand for diskussion flere steder i verden. I USA gennemførte U.S. Copyright Office i august 2023 en høring om behovet for at indføre en ny lov

⁸¹ C-426/21 (Ocilion), pr. 66)

⁸² EU law: Generative AI, copyright infringements and liability – My guess for a hot topic in 2024 - Kluwer Copyright Blog (kluweriplaw.com)

⁸³ SCLA v AI Company Guangzhou Internet Court 02082024 (Engelsk oversættelse: SCLA v AI Company Guangzhou Internet Court 02082024 with English Translation : Guangzhou Internet Court, Jiaying Zhang (张佳颖), Yuqian Wang (王雨霏), Robert Brauneis : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive

⁸⁴ Ibid

⁸⁵ Retten lagde i sagen vægt på, dels at udbyderen ikke havde opfyldt sin lovbestemte forpligtelse til at underrette brugerne om, at man ikke må krænke andres ophavsrettigheder, og dels at udbyderen søgefiltre, som skulle forhindre det kunstige intelligenssystem i at generere billeder af Ultraman, ikke var tilstrækkeligt effektive. Afslutningsvist udtalte domstolen, at udbydere af kunstig intelligens i lyset af den hastige teknologiske udvikling ikke bør overbebyrdes, men at de dog aktivt bør træffe "rimelige og økonomisk overkommelige forholdsregler".

om kunstig intelligens, der bl.a. fokuserer på ansvarskæden. Høringen indgik som led i forarbejdet til udarbejdelsen U.S. Copyright Offices vejledninger om kunstig intelligens og ophavsret. Google påpegede i sit høringssvar, at såfremt en kunstig intelligenstjeneste bliver bedt af en bruger om at generere et output, der krænker ophavsretten, bør det juridiske ansvar pålægges brugeren som den part, hvis viljesbestemte handling direkte har forårsaget krænkelsen.⁸⁶ Ligeledes skrev OpenAI i sit høringssvar, at ved vurdering af påstande om ophavsretskrænkelser i forbindelse med output starter analysen ved brugeren. Uden en instruks fra brugeren er der intet output, og outputtets karakter er direkte påvirket af det, den bliver bedt om.⁸⁷

Fælles for svarene fra de store tech-virksomheder er, at de fralægger sig ansvar for eventuelle krænkelser af ophavsretten, der måtte opstå i forbindelse med brugen af deres systemer. Dette afspejler sig også i tech-virksomhedernes vilkår og betingelser, hvor mange tech-virksomheder har indskrevet klausuler, der fritager dem fra ansvar i tilfælde af ophavsretlige krænkelser. F.eks. fremgår følgende af OpenAI's vilkår og betingelser (juni 2025):

"Your content. *You may provide input to the Services ("Input"), and receive output from the Services based on the Input ("Output"). Input and Output are collectively "Content". You are responsible for Content, including ensuring that it does not violate any applicable law or these Terms. You represent and warrant that you have all rights, licenses, and permissions needed to provide Input to our Services.*"⁸⁸

Klausulen betyder, at brugeren er ansvarlig for potentielle ophavskrænkelser, hvis brugeren uploader ophavsretligt beskyttet materiale uden tilladelse fra rettighedshaveren, eller hvis brugeren spreder output, der krænker ophavsretten. Lignende klausuler findes i chatbots på markedet, og de kendes også fra f.eks. sociale medieplatforme.

Selv om disse klausuler i de fleste jurisdiktioner vil være juridisk bindende, er de underlagt nationale regler og retssystemernes vurdering af rimelighed af de vilkår, som tech-virksomheden fastsætter for sine brugere.⁸⁹ I den kinesiske sag om Ultraman blev det f.eks. vurderet, at tech-virksomheden, som stod bag det kunstig intelligenssystem, havde et ansvar for den ulovlige eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse af Ultraman-figuren til trods for, at krænkelsen fandt sted som følge af en brugers instruks, jf. de kinesiske "Interim Measures"-regler, som opstiller konkrete krav til kunstig intelligenstjeneste.⁹⁰

3.3.4. Lagring og videre træning af brugerinput

Kunstig intelligensmodeller er som bekendt trænet på store mængder data, der i høj grad stammer fra internettet. Samtidig kan de indeholde data, som brugerne giver i forbindelse med deres interaktioner med kunstig intelligenssystemerne. Særligt brugerdata kan benyttes til den løbende finjustering af systemerne.⁹⁰

⁸⁶ <https://www.regulations.gov/comment/COLC-2023-0006-9003>, s. 13f

⁸⁷ <https://www.regulations.gov/comment/COLC-2023-0006-8906>, s. 14

⁸⁸ <https://openai.com/policies/row-terms-of-use/>

⁸⁹ https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4391666 s. 155-160

⁹⁰ <https://learn.microsoft.com/en-us/windows/ai/fine-tuning>

De spørgsmål, man som bruger stiller til systemet, og de dokumenter, man beder systemet om at behandle, kan dermed blive brugt i den videre træning af systemet. Dette er muligt, fordi tech-virksomheden bag systemet kan lagre data på servere, som gemmer dem i en given periode. Et eksempel på dette er en sag fra november 2022, hvor flere anonyme programmører havde indgivet et søgsmål mod GitHub, OpenAI og Microsoft. Sagen omhandlede brugen af den generative kunstig intelligens-tjeneste CoPilot til genskabelse af en ophavsretligt beskyttet kode i realtid uden korrekt kreditering. Koden var gemt på GitHub (en cloud-baseret platform, som er populær blandt mange softwareprogrammører til hosting og deling af koder), og var blevet brugt til at træne CoPilot.⁹¹

Som bruger af kunstig intelligenssystemer kan man altså, uden at være bevidst om eller opmærksom på det, bidrage til den løbende træning af systemet. Det betyder endvidere, at ens instrukser og uploads af materiale principielt vil kunne indgå helt eller delvist i andre brugeres output og dermed muligvis være medvirkende til senere potentielle krænkelse af ophavsretten.

3.3.5. Distributionskanalernes ansvar

Når brugeren har modtaget et kunstigt genereret output, er der ikke noget teknisk til hinder for, at brugeren kan distribuere det på forskellige kanaler. Det kan både være et output, som brugeren er bevidst om ligner et eksisterende ophavsretligt beskyttet værk, og det kan være et output, som brugeren ikke er klar over, ligner eller indeholder væsentlige elementer fra et ophavsretligt beskyttet værk.

Den direkte krænkelse af ophaverens eneret til at gøre sit værk tilgængeligt for almenheden tilskrives i udgangspunktet den bruger, som offentliggør materialet. Der kan dog, i henhold til forordningen om digitale tjenester,⁹² opstå tilfælde, hvor distributionskanalerne kan blive holdt ansvarlige, når tjenestens brugere deler ophavsretligt beskyttet indhold på tjenestens platforme.

Hvis en bruger eksempelvis deler indholdet på et socialt medie, og det sociale medie bliver gjort opmærksomme herpå uden at handle på det, f.eks. undlader at fjerne indholdet, kan det sociale medie i sidste ende blive stillet til (med) ansvar. Samtidig er de store platforme forpligtet til at gennemføre årlige risikovurderinger af deres tjenester, hvor de bl.a. skal vurdere udbredelsen af ulovligt indhold gennem deres tjenester. Hvis det viser sig, at uretmæssig spredning af ophavsretlig beskyttet materiale udgør en systemisk risiko på platformen, er udbyderen forpligtet til at indføre passende foranstaltninger for at imødegå problemet.⁹³

3.3.6. Når output bliver til input (syntetisk data)

I takt med den stigende udvikling og anvendelse af kunstig intelligens må det forventes, at en større og større andel af det indhold, der findes på internettet, vil være genereret af kunstig intelligens. Dette afføder også, at fremtidens kunstig

⁹¹ <https://www.finnegan.com/en/insights/articles/in-sights-from-the-pending-copilot-class-action-lawsuit.html>

⁹² EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING (EU) 2022/2065 af 19. oktober 2022 om et indre marked for digitale tjenester og om ændring af direktiv 2000/31/EF (Forordning om digitale tjenester/DSA)

⁹³ Nærmere om tjenestens ansvarsforpligtelser i afsnit 3.4.1.2.

intelligensmodeller i højere grad vil være trænet på syntetisk træningsdata, dvs. data, der i forvejen er skabt ved hjælp af kunstig intelligens.

Flere undersøgelser har peget på, at brugen af syntetisk data kan føre til, at kunstig intelligens genererer upålideligt indhold, og at modellerne kan miste evnen til at generalisere og i stedet baserer sine forudsigelser på en forenklet og forvrænget forståelse af data.⁹⁴ I forskningslitteraturen beskrives dette fænomen som 'models collapse'. Andre forskere har imidlertid peget på, at brugen af syntetisk data i træningen af kunstig intelligens har potentiale til at forhindre, at følsomme personoplysninger indgår i træningsdata, og at det kan ske på en sådan måde, så man undgår de etiske og juridiske bekymringer, som reelle datasæt ofte medfører.⁹⁵

Hvis der i fremtiden alene trænes på syntetisk data, vil det muligvis begrænse antallet af krænkelsessager, da gengivelser af beskyttet indhold i outputs vil reduceres. Omvendt vil det betyde, at de rettighedshavere, som er interesseret i at indgå en licensaftale om brugen af deres indhold som træningsdata, vil få sværere ved at forhandle en aftale, da det beskyttede indholdet ikke direkte vil blive brugt. Dermed vil de rettighedshavere miste muligheden for kommende indtjening på det grundlag.

3.4 HÅNDHÆVELSE OG TVISTLØSNING I RELATION TIL OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

3.4.1. Eksisterende håndhævelsesmuligheder

Digital anvendelse af værker, herunder i forbindelse med kunstig intelligens, kan både give anledning til tvister mellem rettighedshavere, udviklere eller udbydere af kunstig intelligenssystemer og brugere. Når der opstår en tvist om ophavsretskrænkelser, har rettighedshaveren en række muligheder for at påtale den påståede krænkelse, ligesom brugeren har mulighed for at gøre indsigelser heroverfor. I takt med den teknologiske udvikling er der løbende opstået behov for mere effektive håndhævelsesmuligheder, navnlig for så vidt angår krænkelsers begået på internettet. Ophavsretsloven er bl.a. blevet suppleret med regler ved implementering af Infosoc-direktivet, retshåndhævelsesdirektivet⁹⁶ og DSM-direktivet.

3.4.1.1. Uden- og indenretslige skridt over for internetbrugere

Hvis en rettighedshaver opdager, at dennes værker eller frembringelser uberettiget er blevet brugt på internettet, vil rettighedshaveren i første omgang forsøge at fremskaffe beviser for den ulovlige brug. Bevissikringen kan ske med eller uden involvering af domstolene. For ophavsretskrænkelser begået på internettet kan der være praktiske udfordringer forbundet med fremskaffelse af de nødvendige beviser, eftersom der i dag er gode muligheder for at skjule og slette digitale spor. Lykkes det rettighedshaveren at identificere den formodede krænker og omfanget af den ulovlige aktivitet, kan rettighedshaveren i første omgang forsøge at henvende sig direkte til vedkommende med krav om

⁹⁴ <https://www.nature.com/articles/d41586-024-02420-7>

⁹⁵ <https://www.nature.com/articles/d41586-023-01445-8> og <https://news.mit.edu/2022/synthetic-data-ai-improvements-1103>

⁹⁶ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder

fjernelse af det ulovlige indhold og opfordre til indgåelse af forlig om et nærmere bestemt beløb.

Rettighedshaveren har derudover mulighed for at anmode om rettens hjælp (forudsat at der er saglig og stedlig kompetence) til bevissikring efter reglerne i retsplejeloven,⁹⁷ navnlig i kapitel 57 a. Det er heri fastsat, at en rettighedshaver (rekvirenten) bl.a. kan bede om, at fogedretten foretager undersøgelser hos en privatperson eller virksomhed med henblik på at sikre beviser for en formodet krænkelse, jf. § 653, såfremt betingelserne herfor er opfyldt. Retten kan også træffe afgørelse om midlertidige forbud og påbud efter reglerne i retsplejelovens kapitel 40, hvorefter den påståede krænker pålægges at undlade at foretage visse handlinger. Overtrædelse af meddelte forbud og påbud kan medføre straf- og erstatningsansvar, jf. § 430. Retten kan desuden give editionspålæg efter § 299 og informationspålæg i medfør af § 306. Retten har f.eks. mulighed for at pålægge en internetudbyder at spærre for adgangen til en hjemmeside eller udlevere oplysninger om, hvem der står bag bestemte IP-adresser.

3.4.1.2. Klagemekanismer på digitale tjenester

Som alternativ til at gå direkte efter den bruger, som foretager krænkende handlinger, kan rettighedshaveren indgive en klage til digitale tjeneste, som udbyder den hjemmeside eller onlineplatform, hvorpå det ulovlige indhold er blevet tilgængeliggjort. Dette kan, som nævnt ovenfor i afsnit 3.3.5, bl.a. ske på grundlag af reglerne i EU's forordning om digitale tjenester, som trådte i kraft i oktober 2022. Overordnet opstiller forordningen processuelle regler, herunder om anmeldelsesmekanisme og nedtagning af ulovligt indhold. Den angiver bl.a., at en tjeneste, for at undgå at ifalde et medansvar, straks skal tage skridt til at fjerne eller hindre adgangen til ulovligt indhold, når tjenesten får kendskab til forholdet.

Opleves det, at en digital formidlingstjeneste ikke overholder sine forpligtelser, kan dette påklages til DSA-tilsynet, som hører under Digitaliseringsstyrelsen. Der er også mulighed for at henvende sig til en pålidelig indberetter ("trusted flagger"), som er udpeget af DSA-tilsynet. Digitale formidlingstjenester skal prioritere anmeldelser fra en pålidelige indberetter. Indtil videre er RettighedsAlliancen udpeget som pålidelig indberetter i Danmark. En tjenestes manglende overholdelse af forordningens regler kan medføre bødestraf.

Ifølge RettighedsAlliancen er det sommetider en udfordring at få onlinetjenester til at fjerne bestemt indhold, eftersom visse rettighedskrænkelser ikke passer ind i tjenestens klagesystemer, så der er behov for nye procedurer, som kan dæmme op for sådanne krænkelser. Det gælder bl.a. i forhold til deepfakes, hvor rigtige personer, herunder kendte kunstnere, misbruges i forskellige sammenhænge, uden at den har givet tilladelse dertil. Det kan både i form af kunstigt genererede billeder, videoer m.m.

⁹⁷ Lovbekendtgørelse nr. 1160 af 5. november 2024 om rettens pleje

Foruden reglerne i forordningen om digitale tjenester er der i DSM-direktivets artikel 17, som er implementeret i ophavsretslovens § 52 c, indført særlige regler, som fastsætter et ansvar for udbydere af onlineindholdsdelingstjenester for så vidt angår brugergenereret indhold, der krænker ophavsretten. En onlineindholdsdelingstjeneste er en særlig form for informationssamfundstjeneste, som lagrer og giver adgang til ophavsretligt beskyttet materiale. Det følger af § 52 c, stk. 2, at en sådan tjeneste foretager en overføring eller tilrådighedsstillelse til almenheden af værker og frembringelser beskyttet efter §§ 65-71, når disse uploades af tjenestens brugere. Bestemmelsen fastsætter således en ansvarsordning, som bl.a. indebærer, at tjenesten skal søge at opnå tilladelse fra rettighedshaverne (typisk via en licensaftale), hvis tjenesten vil undgå at ifalde ansvar for krænkelser begået (ofte uagtsomt) af tjenestens brugere.

Endvidere følger det af § 52 c, stk. 6, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester skal stille en effektiv klageordning til rådighed for brugerne i tilfælde af uenighed om, hvorvidt der er uploadet indhold i strid med ophavsretsloven. Et eksempel kan være, hvis tjenesten på baggrund af en klage har fjernet brugeruploadet indhold, som indeholder beskyttede værker eller frembringelser, og hvor brugeren gør gældende, at tilgængeliggørelsen er sket i overensstemmelse med en ophavsretlig undtagelsesbestemmelse. En sådan klage skal behandles uden unødigt forsinkelse og underkastes menneskelig kontrol. Afgørelser vedrørende tvister mellem rettighedshavere, tjenester og brugere kan indbringes for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Hvorvidt en kunstig intelligens-tjeneste kan betragtes som en tjeneste omfattet af forordningen om digitale tjenester eller DSM-direktivet er ikke afklaret, og det er derfor usikkert, hvilket ansvar sådanne tjenester kan pålægges i anledning af handlinger foretaget af brugerne af kunstig intelligens-tjenester.

3.4.1.3. Sagsanlæg ved domstolene

Sager om ophavsretskrænkelser kan indbringes for de almindelige domstole, som konkret kan tage stilling til, om brug af værker i de enkelte tilfælde har udgjort en ophavsretskrænkelser, og i bekræftende fald hvorledes den pågældende krænkelser skal sanktioneres. Dette gælder også sager vedrørende kunstig intelligens.

Ophavsretslovens håndhævelsesregler er fastsat i lovens kapitel 7. Det følger af § 76, at den, som forsætligt eller groft uagtsomt overtræder enerettighederne i lovens §§ 2 og 3, de nærtstående rettigheder, jf. §§ 65-72, og visse andre bestemmelser, straffes med bøde. Hvis overtrædelserne er begået under skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 1 år og 6 måneder. Skærpende omstændigheder anses navnlig for at foreligge, hvis overtrædelserne sker erhvervsmæssigt, hvis der fremstilles eller blandt almenheden spredes et betydeligt antal eksemplarer, og hvis gengivelsen sker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt. Hvis

overtrædelsen foretages af selskaber eller andre juridiske personer, gælder reglerne om strafansvar i straffelovens kapitel 5, jf. ophavsretslovens § 80.

Endvidere følger det, at den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder § 76 skal betale et rimeligt vederlag samt erstatning i de tilfælde, hvor overtrædelsen har medført yderligere skade, jf. § 83. Der gælder imidlertid ikke faste principper for beregningen af vederlags- og erstatningskrav, og udmålingen baserer sig i praksis ofte på et skøn på grund af utilstrækkelig dokumentation for krænkelsens økonomiske konsekvenser, navnlig når det kommer til internetkrænkelser.⁹⁸ Erstatningen i mindre krænkelsessager mod brugere vil således næppe kunne opveje omkostningerne ved at føre en retssag.

Derudover bemærkes, at ulovligt indhold kan blive spredt på internettet både hurtigt og ukontrollerbart. Derfor er det en forudsætning for en effektiv håndhævelse, at en sådan sag behandles hurtigt. I 2024 var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for civile sager ved byretterne knap 13 måneder.⁹⁹ Også af denne årsag er EU's regler, som pålægger tjenesterne et ansvar for brugergenereret indhold, et vigtigt redskab i håndhævelsen af ophavsretlige krænkelser på internettet. Det kræver dog, at tjenesterne lever op til deres ansvar, og at der på tilstrækkelig vis kan føres tilsyn hermed.

3.4.2. Værneting og lovvalg

Ophavsretsloven anvendelsesområde følger af reglerne i §§ 85 og 86, men lovens territoriale afgrænsning og spørgsmålet om lovvalg er ikke nærmere behandlet. Det følger dog af princippet om lovgivningens territoriale afgrænsning og de internationale principper om lovvalg, at ophavsretsloven finder anvendelse, når krænkende handlinger har fundet sted på dansk territorium. Hvorvidt en sag kan indbringes for de danske domstole (om der er dansk værneting) skal afgøres efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 22. Udgangspunktet er her, at sager behandles ved sagsøgte hjemting, dvs. der, hvor sagsøgte har bopæl, jf. RPL § 235. Er sagsøger ikke dansk statsborger men bosiddende i et EU- eller EFTA-land, skal spørgsmålet afgøres efter Domsforordningens værnetingsregler.¹⁰⁰ Bor og opholder sagsøgte sig uden for EU/EFTA, skal spørgsmålet behandles efter reglerne i RPL § 246. Heraf følger, at en sag alligevel kan anlægges i Danmark, så længe en dansk ret kan anses som værneting efter andre regler, f.eks. § 237 om deliktsværneting. Efter denne bestemmelse kan sager, hvor der påstås erstatning, straf eller oprejsning i anledning af en retskrænkelse, anlægges ved det sted, hvor retskrænkelsen er foregået (skadestedet). Dette kan efter omstændighederne både være handlings- og virkningsstedet.¹⁰¹

Sager om handlinger på internettet kan efter retspraksis bedømmes efter de danske regler, når internettransmissionen hidrører fra Danmark og muligvis også, hvis transmissionen hidrører fra udlandet i det omfang, at transmissionen modtages og har rettmæssig effekt i Danmark. Det betyder bl.a., at ophavsretsloven finder anvendelse, når danske brugere downloader værker fra internettet, uanset i hvilket land, serveren er placeret.¹⁰²

⁹⁸ Se f.eks. U 2005.60 V og U 2011.1736 H

⁹⁹ Nøgletal og supplerende statistik 1.-3. kvartal 2024

¹⁰⁰ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område

¹⁰¹ Betænkning nr. 1052 om retternes stedlige kompetence i borgerlige sager m.v. (1985), side 33

¹⁰² Ophavsretsloven med kommentarer, Peter Schønning, 7. udgave (2024), s. 920

3.4.3. Håndhævelse af rettigheder ifm. træning af kunstig intelligens

Ifølge RettighedsAlliancen er det i praksis umuligt at kontrollere, om ophavsretten overholdes dels af udviklere af kunstig intelligens-tjenester og dels af brugere af sådanne tjenester. Opklaring af, om der er sket et brud på ophavsretten, kræver en retssag.

At føre retssager er ofte både omkostningstungt og tidskrævende. Dette påvirker især de enkelte ophavere og små eller mellemstore virksomheders mulighed for at forfølge deres eventuelle krav mod udviklere og udbydere af kunstig intelligens. Nogle af udbyderne på markedet er blandt verdens største virksomheder i verden målt i omsætning. Også af den grund er der ubalance i forholdet mellem parterne i en sag, idet mindre danske virksomheder og rettighedshavere ofte ikke vil have ressourcer til at føre mange, langvarige og dyre retssager mod store internationale tech-virksomheder uanset hvor gode chancer har for at vinde.

Ifølge RettighedsAlliancen er det derudover vanskeligt i praksis at kontrollere, om forbehold for tekst- og datamining overholdes. Dette skyldes, som tidligere nævnt, især manglende transparens omkring træningsdata. I forordningen om kunstig intelligens er der, som omtalt i afsnit 1.2, fastsat regler, der netop har til formål at imødekomme udfordringer omkring manglende transparens, bl.a. i forhold til overholdelse af forbehold for tekst- og datamining. Da reglerne ikke er trådt i kraft, er det endnu for tidligt at konkludere på, hvad de reelle effekter af reglerne bliver. Ligeledes er det for tidligt at sige noget om betydningen af EU-kommissionens kommende praksiskodeks, som skal bidrage til, hvordan kravet om en ophavsretspolitik opfyldes, jf. artikel 53, stk. 1, litra c. Det samme gælder i forhold til den kommende skabelon fra Kommissionens kunstig intelligenskontor, som skal anvendes til opfyldelse af transparenskravet, jf. artikel 53, stk. 1, litra d. Afklaring om udstrækningen af udbydernes oplysningsforpligtelser kan især blive afgørende for mulighederne for rettighedshåndhævelsen.

3.4.4. Håndhævelse over for krænkende output genereret af kunstig intelligens

Hvis det lægges det kan til grund, at det er brugeren selv, som er ansvarlig i de tilfælde, hvor brugeren bevidst har uploadet ophavsretsbelagte værker eller indsat kopier heraf i instrukser (se nærmere afsnit 3.2.4), er udgangspunktet, at rettighedshaveren kan påtale krænkelsen over for den pågældende bruger. Ikke desto mindre kan det i praksis være svært for rettighedshaveren at identificere, hvem brugeren i virkeligheden er.

Selvom de fleste kunstig intelligens-tjenester er i stand til at reproducere eller genskabe beskyttet indhold, som den har været trænet på, er de fleste systemer i dag kodet til ikke (uden videre) at adlyde brugerens instrukser herom. Systemet vil f.eks. svare brugeren, at dette ikke kan lade sig gøre, eller at den ikke må gøre det. Alligevel har det vist sig muligt at omgå foranstaltningerne, hvis man har en vis teknisk snilde og tilpas tålmodighed. Afklaring på, om det er eller bør være lovligt for udbydere at fraskrive sig ansvaret for ophavsretskrænkelser, kan også få betydning for håndhævelsesmulighederne.

04

EKSPERTGRUPPENS ANBEFALINGER

KAPITEL 4. EKSPERTGRUPPENS ANBEFALINGER

Ekspertgruppe om ophavsret og kunstig intelligens har drøftet, hvordan de ophavsretlige udfordringer, der er nærmere belyst i denne rapport, bedst kan håndteres. Som det også er fremhævet i rapportens indledning, har der i ekspertgruppen været konsensus om, at udfordringerne på området er store, og at det er afgørende, at der snart gribes til handling. Ekspertgruppens 10 nedenstående anbefalinger har til hensigt at komme med løsninger på tværs af de udfordringer, som adresseres i kapitel 2 og kapitel 3. Anbefalingerne står ikke i prioriteret rækkefølge, og eventuelle dissensudtalelser fremgår af de enkelte anbefalinger.

Det er vurderingen, at udgifterne for den offentlige sektor, som er forbundet med udmøntningen af anbefalingerne, kan rummes inden for det antal statslige årsværk, som Kulturministeriet har til rådighed, medmindre andet eksplicit fremgår af den enkelte anbefaling.

ANBEFALING 1: EFFEKTIV TRANSPARENS I TRÆNINGSDATA

Ekspertgruppen anbefaler, at der på EU-niveau sikres meningsfuld og effektiv transparens ved brug af ophavsretligt beskyttet indhold til at træne og udvikle kommercielle kunstig intelligenssystemer. Transparens er nødvendigt for, at rettighedshaverne kan kontrollere brugen af deres indhold. Som supplement hertil anbefales det, at der på EU-niveau indføres en formodningsregel om, at kommercielle kunstig intelligenssystemer er trænet på ophavsretligt beskyttet materiale i tilfælde, hvor transparenskravet ikke opfyldes.

Effektiv transparens opnås ved, at rettighedshaverne får stillet følgende informationer til rådighed for at kunne afgøre, om deres indhold er brugt til at træne kunstig intelligenssystemer:

- Hvad er blevet brugt til træning: titel eller anden identifikation (såsom ISBN for bøger) på værksniveau.
- Hvor er indholdet indsamlet fra: optimalt URL-niveau, ellers domæne niveau eller navn på tjeneste (fx Spotify eller YouTube).
- Hvornår er indholdet blevet indsamlet: dato, klokkeslæt.
- Hvordan er indholdet blevet indsamlet: hvordan har kunstig intelligensudbyderen sikret sig, at der har været lovlig adgang til indholdet på indsamlingstidspunktet.

Alternativt skal rettighedshaverne have adgang til at søge på eget repertoire direkte i de datasæt, der bruges til træning af kunstig intelligenssystemer, samt at de får stillet de nødvendige søgeredskaber til rådighed herfor.

Såfremt datasæt eller disse informationer ikke stilles til rådighed for rettighedshavere, der anmoder om det inden en rimelig frist, skal der gælde en regel om omvendt bevisbyrde, hvorefter der gælder en formodning for, at en rettighedshavers indhold er blevet brugt til at træne kunstig intelligenssystemer, medmindre udbyderen af det pågældende kunstig intelligenssystem dokumenterer, at det ikke er tilfældet. Ekspertgruppen bemærker, at forslaget kan ses i forlængelse af anbefaling nr. 3.1, i Delafrapportering 2 fra regeringens ekspertgruppe om tech-giganter, hvor denne ekspertgruppe konkret anbefaler, at der stilles yderligere krav (til tech-giganter), der bruger ophavsretligt beskyttet materiale.¹⁰³

Denne konkrete anbefaling om effektiv og meningsfuld transparens og formodningsregel skal inddrages i arbejdet i relevante fora i EU.

Dansk Erhverv og DI finder, at en sådan regel om omvendt bevisbyrde alene skal finde anvendelse i de tilfælde, hvor udbydere af kunstig intelligens ikke har opfyldt transparensforpligtelserne i henhold til artikel 53, stk. 1, litra d, i forordningen om kunstig intelligens.

Danske Medier finder, at der uafhængigt af et transparenskrav bør gælde omvendt bevisbyrde og en formodningsregel om, at der er brugt ophavsretligt beskyttet indhold som træningsdata.

ANBEFALING 2: EFFEKTIVE FORBEHOLDSMULIGHEDER ELLER NYE REGLER FOR TEKST- OG DATAMINING

Ekspertgruppen anbefaler, at der i EU sikres markante forbedringer af mulighederne for at tage forbehold for tekst- og datamining, og ultimativt at reglerne i DSM-direktivets artikel 4 ændres, så lovlig brug af værker til tekst- og datamining kræver udtrykkeligt samtykke.

Det er ekspertgruppens opfattelse, at rettighedshavernes muligheder for at kontrollere og håndhæve forbehold for tekst- og datamining langt fra er velfungerende, idet "opt out"-systemet ikke fungerer i praksis. Der er derfor behov for en styrkelse af dette system, hvis reglerne skal virke efter hensigten og skabe den fornødne klarhed for både rettighedshavere og udbydere af kunstig intelligenssystemer.

Ekspertgruppen finder, at der i første omgang bør fokuseres på praktisk realiserbare løsninger af hensyn til den hastige udvikling på området. Ekspertgruppen anbefaler, at der indføres fælleseuropæiske regler for, hvordan et forbehold korrekt kan ske, og hvordan det efterfølgende behandles og dokumenteres. Reglerne bør indebære, at en rettighedshaver kan tage forbehold med generel virkning uden nævneværdige økonomiske omkostninger, og at rettighedshaverne kan kontrollere, at forbehold overholdes. Det skal i den forbindelse sikres, at der er effektive sanktioner for manglende overholdelse af gyldige forbehold.

¹⁰³ Delafrapportering 2 fra regeringens ekspertgruppe om tech-giganter.pdf

Hvis det skulle vise sig, at disse initiativer ikke løser de praktiske udfordringer for rettighedshaverne med det nuværende "opt out"-system inden udgangen af 2026, anbefaler ekspertgruppen, at DSM-direktivets artikel 4 om tekst- og datamining hurtigst muligt ændres.

En sådan ændring bør foreslås i forbindelse med EU-Kommissionens planlagte evaluering af DSM-direktivet i 2026. Danmark bør herved fremlægge forslag til en ændring af reglerne, som indebærer, at brug af værker med henblik på tekst- og datamining sker med rettighedshaverens udtrykkelige samtykke ("opt in").

Danske Medier finder, at artikel 4 straks bør ændres til et "opt in"-system.

ANBEFALING 3: FORBEDRING AF RAMMEVILKÅR FOR KOLLEKTIV LICENSERING

Ekspertgruppen anbefaler, at der både på dansk og europæisk plan iværksættes tiltag, som kan forbedre rammevilkårene for kollektiv licensering på området for brug af ophavsrettigheder, herunder nærtstående rettigheder, i kunstig intelligenssystemer.

Ekspertgruppen mener, at rettighedshaverne har ret til at modtage en rimelig betaling, når deres værker eller frembringelser bliver brugt til kommerciel udvikling og træning af kunstig intelligens. De nuværende licenseringsløsninger er ikke tilstrækkeligt effektive til at få udbydere af kunstig intelligens til at indgå aftaler med de relevante forvaltningsselskaber. Der er behov for tiltag, som understøtter princippet i ophavsretslovens § 55 (DSM-direktivets artikel 18) om, at rettighedshaverne skal have en rimelig betaling, når deres eneret udnyttes og kommercialiseres af andre. Dette kan bl.a. ske ved at styrke rammevilkårene for kollektiv forvaltning. Ekspertgruppen bakker op om, at der efter de gældende regler i § 55 gælder et princip om, at ophavere og udøvende kunstnere har et krav på et passende og forholdsmæssigt vederlag, som efter § 55 d ikke kan fraviges til skade for ophavere og udøvende kunstnere.

Konkret anbefaler ekspertgruppen, at der i EU arbejdes for at skabe en retlig regulering, der legitimerer, at forvaltningsselskaber kan udstede licensløsninger til udbydere af kunstig intelligens. Det bør i den forbindelse overvejes, om der kan etableres globale eller multinationale ordninger, som kan gøre det endnu nemmere for store, internationale aktører at indgå de nødvendige aftaler. Endvidere bør mulighederne for anerkendelse af nationale løsninger på tværs af landegrænser til håndtering af ikke-repræsenterede rettighedshavere overvejes.

I Danmark kan muligheden for at indgå licensaftaler på området bl.a. styrkes ved indførelse af en specifik aftalelicensbestemmelse om brug af ophavsretligt beskyttet materiale i kunstig intelligenssystemer, som endvidere indeholder adgang til, at Ophavsretslicensnævnet kan afgøre tvister om vilkår og vederlag i sådanne aftaler.

Ekspertgruppen bakker i øvrigt op om anbefaling nr. 3.2, i Delafrapportering 2 fra regeringens ekspertgruppe om tech-giganter om EU-licensaftaler i forhold til brug af ophavsretligt beskyttet materiale.¹⁰⁴

Endvidere opfordrer ekspertgruppen til, at såfremt der udvikles danske sprogmodeller, bør der ske en facilitering af aftaleindgåelse om klarering af rettigheder. Dette kan eksempelvis ske ved, at der i regi af danske kultur- og uddannelsesinstitutioner etableres et samarbejdsforum med repræsentanter fra bl.a. bredt dækkende forvaltningsorganisationer, dataejere og andre relevante aktører.

ANBEFALING 4: FORSØGSORDNING OM OBLIGATORISK VOLDGIFT TIL LØSNING AF RETTIGHEDSKONFLIKTER PÅ OMRÅDET FOR PRESSE-PUBLIKATIONER

Ekspertgruppen anbefaler, at det undersøges, om der kan indføres en obligatorisk voldgiftsmodel med henblik på at sikre en effektiv håndtering af rettighedskonflikter og fremme aftaleindgåelse om brug af ophavsretligt beskyttet indhold, herunder til træning af kunstig intelligens, i første omgang som en forsøgsordning på området for pressepublikationer.

De eksisterende håndhævelsesværktøjer på ophavsretsområdet sikrer ikke en tilstrækkelig effektiv løsning af rettighedskonflikter. Her tænkes bl.a. på ophavsretslovens § 52, som giver parterne i en tvist mulighed for at kræve mægling, hvis forhandling om visse licensaftaler ikke fører til noget resultat. Dog kan en part blot undlade at deltage i mægling.

Ekspertgruppen anser det som et problem, at de eksisterende regler ikke indeholder krav om bl.a. deltagelse i aftalelicensforhandlinger og mægling samt eventuelle sanktionsbestemmelser vedrørende manglende deltagelse. Dette gør sig især gældende på områder, hvor rettighedsindholdet har en særlig demokratiunderstøttende og oplysende funktion for borgerne, hvilket er tilfældet for pressepublikationer.

Ekspertgruppen anbefaler, at det undersøges, om disse håndhævelsesudfordringer ville kunne afhjælpes ved indførelse af en obligatorisk voldgiftsmodel (en såkaldt "final offer arbitration model"). Modellen bygger på princippet om, at parterne i en tvist pålægges at medvirke aktivt i aftaleforhandlinger og eventuelle mæglingsforhandlinger. Udtømmes disse muligheder, uden at der opnås enighed om en aftale, skal parterne indgive hvert sit bud på en aftale til en uafhængig voldgiftsinstans, som herefter skal vælge det mest rimelige forslag. Denne proces tilskynder, at begge parter udarbejder et retfærdigt og afbalanceret forslag, og den sikrer en hurtig og bindende afgørelse for parterne.

En sådan voldgiftsmodel vil f.eks. kunne udarbejdes med inspiration i udenlandske regler. I forbindelse med undersøgelsen af de retlige og praktiske

¹⁰⁴ Delafrapportering 2 fra regeringens ekspertgruppe om tech-giganter.pdf

muligheder for indførelse af modellen, bør der foretages en vurdering af de retsikkerhedsmæssige aspekter, herunder domstolsprøvelse og hastighed i løsning af konkrete tvister.

Ekspertgruppen bemærker, at særligt udgivere af pressepublikationer har tilkendegivet at opleve store udfordringer med indgåelse af aftaler om informations-samfundstjenesters online brug og tilrådighedsstillelse af pressepublikationer. Derfor bør det undersøges, om en sådan voldgiftsmodel i første omgang kan indføres som en forsøgsordning på området for pressepublikationer og udbredes, hvis erfaringerne er positive.

Fører undersøgelsen til, at der igangsættes lovgivningsmæssige initiativer på området, finder ekspertgruppen, at det vil være mest effektivt, hvis reglerne gennemføres på EU-niveau.

Danske Medier finder, at det haster med indførelse af en håndhævelsesmodel i forhold til tech-virksomhederne, som virker i praksis, hvorfor en obligatorisk voldgiftsmodel bør indføres straks.

ANBEFALING 5: BESKYTTELSE MOD DIGITALE EFTERLIGNINGER AF PERSONERS PERSONLIGE KENDETEGN

Ekspertgruppen anbefaler, at der indføres ophavsretlige regler, som beskytter imod digitale efterligninger af personers stemme, udseende og andre personlige kendetegn.

Udviklingen inden for generativ kunstig intelligens har resulteret i, at det er meget nemt at skabe veltillignende digitale efterligninger af andre mennesker, og der er navnlig set eksempler på, at kendte personers udtryk er blevet brugt i sange, videoer, reklamekampagner m.v. uden de pågældendes samtykke.

Ekspertgruppen anbefaler, at der indføres nye regler om beskyttelse af personlige kendetegn, som skal kodificere dele af personlighedsretten, der i dag er svære at håndhæve over for store tech-virksomheder. Ekspertgruppen vurderer, at det er essentielt, at der handles hurtigt, hvorfor reglerne i første omgang bør indføres på nationalt plan. Dette kan med fordel ske i ophavsretsloven. Indføres tilsvarende regler på et senere tidspunkt i EU, vil de danske regler om nødvendigt kunne tilpasses.

Derudover anbefaler ekspertgruppen, at det undersøges, om der kan indføres en beskyttelse mod digitale efterligninger af udøvende kunstners præstationer. Formålet med dette vil være at sikre, at udøvende kunstnere ikke alene får rettigheder til optagede fremførelser af værker, men også til selve præstationen og uafhængigt af om det, der fremføres, er et ophavsretligt beskyttet værk. En sådan beskyttelse er navnlig relevant, hvis det underliggende materiale (et manuskript eller en sang mv.) ikke er ophavsretligt beskyttet, f.eks. hvis det er genereret af kunstig intelligens.

Endeligt bemærker ekspertgruppen, at brugen af kunstig intelligens ligeledes indebærer, at der systematisk, hurtigt og billigt kan frembringes indhold, der ligner eksisterende menneskeskabte værker. Sådant indhold kan konkurrere med en ophavers egne værker, fordi de består i en tæt efterligning af ophaverens særlige stilistiske udtryk, således at det kan være svært at skelne, om et værk er skabt af den rigtige kunstner eller af kunstig intelligens. Ekspertgruppen opfordrer i sådanne tilfælde til, at der anlægges en skærpet lighedsbedømmelse, som imødegår, at andre bevidst kan snylte på det arbejde, som kendte forfattere, komponister, billedkunstnere mv. har lagt i at udvikle deres egen unikke og karakteristisk stil.

ANBEFALING 6: KRAV OM TEKNISKE FORANSTALTNINGER TIL HINDRING AF ULOVLIG UPLOAD OG KOPIERING AF OPHAVSRETTLIGT BESKYTTET INDHOLD PÅ KUNSTIG INTELLIGENSTJENESTER

Ekspertgruppen anbefaler, at udbydere af kommercielle kunstig intelligens-tjenester pålægges at indarbejde effektive sikkerhedsforanstaltninger (guardrails) med henblik på at forhindre, at tjenesternes brugere uploader og indsætter kopier af ophavsretligt beskyttet materiale, som kan indebære risiko for ophavsretskrænkelser.

Brugere af kunstig intelligens har i vidt omfang mulighed for at uploade ophavsretligt beskyttede værker og frembringelser samt at lave eksemplarframstillinger af beskyttet indhold i form af instrukser. Dette materiale kan udnyttes til at skabe outputs i stil med det delte materiale (og hvor beskyttede elementer kan genfindes), ligesom det kan blive brugt til at træne og videreudvikle systemet uden samtykke fra rettighedshaveren.

Ekspertgruppen finder, at principperne i ophavsretslovens § 52 c (DSM-direktivets artikel 17), som regulerer onlineindholdsdelingstjenesters ansvar for brugerupload, også bør gælde for udbydere af kunstig intelligens. Det vil bl.a. indebære, at udbyderen skal gøre sin bedste indsats for at sikre, at brugeren ikke kan uploade indhold i strid med ophavsretten, f.eks. ved at indarbejde tekniske sikkerhedsforanstaltninger (guardrails), samt at brugeren nægtes adgang til at give instrukser om skabelse af output "in the style of", "look-alike", "sound-alike" og lignende på en måde, som indebærer en ophavsretskrænkelser.

De nærmere ansvarsforpligtelser kan fastlægges i et samarbejde mellem udbydere af kunstig intelligens og rettighedshavere i de enkelte lande, f.eks. i lighed med det samarbejde, der allerede foregår i Danmark i det eksisterende 'Artikel 17-forum'. Forpligtelserne kan bl.a. omfatte krav om etablering af lettilgængelige klageordninger.

De anbefalede krav og ansvarsforpligtelser bør indføres på EU-niveau. Dog bør det undersøges, om der vil være mulighed for national regulering i tilfælde af, at der ikke er opbakning til sådanne regler i EU-regi.

ANBEFALING 7: BETINGET OFFENTLIG PÅTALE I SAGER OM OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS, DER ER TEKNISK OG TERRITORIALT KOMPLICEREDE

Ekspertgruppen anbefaler, at bestemmelsen om betinget offentlig påtale i ophavsretsloven udvides til også at gælde for mindre grove sager, når disse relaterer sig til kunstig intelligens og er teknisk og territorielt komplicerede.

Udgangspunktet i ophavsretsloven er, at den forurettede selv skal påtale krænkelse af ophavsretten. Dette gælder for krænkelse omfattet af § 76, stk. 1. Dog er grove krænkelse, omfattet af § 76, stk. 2, undergivet betinget offentlig påtale, hvilket betyder, at anklagemyndigheden (oftest på begæring), kan indlede en efterforskning og rejse tiltale i sagen.

Politiet er ofte mere kompetent og bedre udstyret til at efterforske og fremskaffe beviser i sager om kriminalitet på internettet. Ophavsretlige sager, der er knyttet til kunstig intelligens, er ofte ganske komplicerede og teknisk indviklede, herunder fordi de normalt går på tværet af landegrænser. Derfor bør der i sådanne specifikke sager være adgang til offentlig påtale, uanset om krænkelsen ikke viser sig at være af grov karakter.

Konkret kan anbefalingen gennemføres ved ændring af ophavsretslovens § 82, således, at den også kommer til at gælde for overtrædelser omfattet af § 76, stk. 1.

Anbefalingen indebærer en forudsætning om tilførsel af ressourcer til Politiets Enhed for Særlig Kriminalitet (NSK), da det forventes, at en ændring som den foreslåede vil øge politiets arbejdsbyrde, og da ekspertgruppen ikke ønsker, at evt. merarbejde som følge af forslaget skal træde i stedet for nogle af politiets andre opgaver med bekæmpelse af immaterialretskrænkelser. Henset til størrelsen af NSK's sektion for rettighedsbeskyttelse estimeres det, at forslaget vil kræve tilførsel af to årsværk. Afhængigt af det påkrævede erfarings- og kompetenceniveau samt eventuelle særlige driftsudgifter (særligt IT-udstyr, systemadgange, licenser m.m.), estimeres udgifterne at beløbe sig til mellem 2 og 2,5 mio. kr. årligt.

ANBEFALING 8: UNDERSØGELSE AF MULIGE TILTAG FOR AT STYRKE BRUGEN AF MENNESKESKABT INDHOLD

Ekspertgruppen anbefaler, at der foretages en undersøgelse af mulige tiltag for at styrke menneskeskabt indhold for det tilfælde, at der er risiko for, at kunstigt genereret indhold udkonkurrerer menneskeskabt indhold. Dette kan bl.a. være i form af en "domaine public payant"-ordning. Som led i undersøgelsen bør fordele og ulemper ved en sådan ordning afdækkes, ligesom udenlandske erfaringer med lignende ordninger bør indhentes.

På en række områder, bl.a. musikområdet, forventes det, at brugerne i stadig stigende grad vil anvende gratis, kunstigt genereret indhold i stedet for menneskeskabte værker og frembringelser. Analyser peger på, at en betydelig del af den fremtidige vækst inden for særligt musikbranchen vil ske inden for kunstigt genereret indhold. Der er derfor i branchen bekymring for, at kunstigt genereret indhold vil udkoncurrere de selvsamme værker, som danner grundlag for det nye, ubeskyttede indhold.

Ekspertgruppen finder, at risikoen for, at kunstigt genereret indhold udkonkurcerer menneskeskabt indhold, skal undersøges nærmere. I forlængelse heraf bør undersøgelsen beskrive forskellige mulige afbødningsmekanismer, der kan indføres på europæisk niveau. Ekspertgruppen har bl.a. drøftet ”domaine public payant”-ordningen (betaling for kommerciel udnyttelse af værker i public domain). En sådan ordning vil f.eks. på musikområdet indebære, at der skal betales for alle typer af musik til de kollektive ordninger, og at brugerne dermed ikke opnår en besparelse ved at anvende kunstigt genereret musik.

Som led i undersøgelsen bør der tages hensyn til, at en mulige ordning ikke unødigt begrænser den teknologiske innovation, herunder mulighederne for at udvikle og anvende kunstig intelligens. Ligeledes skal det sikres, at ordningen ikke medfører utilsigtede eller uforholdsmæssige store ulemper for den danske og europæiske konkurrenceevne.

ANBEFALING 9: VEJLEDNING OG OPLYSNINGSTILTAG OM OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

Ekspertgruppen anbefaler, at der udarbejdes vejledninger til virksomheder og institutioner om brug af ophavsretligt beskyttet indhold på kunstig intelligens-tjenester og udvikles uddannelses- og oplysningstiltag, der er målrettet institutioner, elever og andre brugere af kunstig intelligens-tjenester, samt at der afsættes midler til disse formål.

Det er ekspertgruppens opfattelse, at der generelt mangler fokus på ophavsretlige problemstillinger i dialogerne og debatterne om udvikling af kunstig intelligens. Det skaber usikkerhed både for virksomheder og institutioner, der ønsker at bruge eller udvikle kunstig intelligens, og for brugere af kunstig intelligens-tjenester. Udbredelse af information om de juridiske muligheder og begrænsninger i forhold til kunstig intelligens og ophavsret vil medvirke til at skabe retssikkerhed for danske virksomheder mv. og vil på den måde understøtte innovation og teknologisk udvikling i Danmark.

Ekspertgruppen anbefaler, at danske myndigheder hurtigst muligt udarbejder vejledninger til virksomheder og institutioner, bl.a. om de grundlæggende regler om ophavsret i lyset af kunstig intelligens, samt at danske myndigheder i samarbejde med private aktører udvikler uddannelses- og oplysningstiltag og

kampagner målrettet institutioner, elever og andre brugere af kunstig intelligens-tjenester.

ANBEFALING 10: PRÆCISERING I OPHAVSRETSLOVGIVNINGEN AF, AT UDBUD AF KUNSTIG INTELLIGENSSYSTEMER UDGØR TILGÆNGELIGGØRELSE FOR ALMENHEDEN

Flertallet i ekspertgruppen anbefaler, at det lovgivningsmæssigt fastsættes, at der sker en tilgængeliggørelse for almenheden af det indhold, systemerne er trænet på, for at skabe optimale muligheder for aftaleindgåelse om deling af den værdi, der opstår ved selve udbuddet af kunstig intelligenssystemer på det europæiske marked.

Det er ekspertgruppens opfattelse, at samtlige store, kommercielle kunstig intelligenssystemer er trænet på enorme mængder ophavsretligt beskyttet indhold, og at brugen af denne form for træningsdata udgør en væsentlig økonomisk værdi for systemudbydere. Ekspertgruppen finder, at en sådan kommerciel udnyttelse ikke bør finde sted uden licensering og betaling til de rettighedshavere, hvis materiale der er blevet brugt.

Ekspertgruppen finder, at brug af værker som træningsdata uden samtykke er en overtrædelse af ophavsretslovgivningen i de tilfælde, hvor træningen ikke er omfattet af en undtagelsesbestemmelse. Derimod er det lovgivningsmæssigt uklart, om der sker en 'tilgængeliggørelse for almenheden' af de værker, der er trænet på, når det kunstig intelligenssystem udbydes på markedet.

Flertallet i ekspertgruppen finder på den baggrund, at der er behov for en tydelig angivelse i lovgivningen af, at tilrådighedsstillelse af en kunstig intelligens-tjeneste på det europæiske (eller danske) marked, vil udgøre en ophavsretligt relevant handling i form af 'tilgængeliggørelse for almenheden' omfattet af ophavsretslovens § 2 (Infosoc-direktivets artikel 3). Det vil dermed blive klart, at aftaleindgåelse med rettighedshaverne er nødvendigt, hvis en tjenesteudbyder vil tilbyde EU-borgere at benytte deres kunstig intelligens-tjeneste.

Anbefalingen vil samtidig besvare spørgsmålet om, hvorvidt der er værneting i de enkelte medlemslande for så vidt angår sager om uretmæssig tilgængeliggørelse af værker, da der automatisk vil være værneting i det land, hvor det kunstig intelligenssystem er udbudt. Anbefalingen vil således både styrke aftale- og håndhævelsesgrundlaget.

Forslaget angår kommercielle kunstig intelligenssystemer, og der er ikke med forslaget taget stilling til, hvad der skal være gældende i forhold til ikke-kommercielle forskningsinstitutioner. Der er efter ekspertgruppens opfattelse grund til at tage hensyn til ikke-kommercielle forskningsinstitutioner. Dette kan ske i form af en obligatorisk undtagelsesbestemmelse svarende til DSM-direktivets artikel 3.

Det bemærkes, at forslaget i øvrigt ikke vil have konsekvenser i forhold til kunstig intelligenssystemer, der ikke er trænet på ophavsretligt beskyttet indhold.

Da der vil være tale om en præcisering af et EU-retligt begreb, bør anbefalingen gennemføres på EU-niveau.

Dansk Erhverv og DI finder, at anbefalingen vil få gennemgribende betydning for både udbydere og rettighedshavere og anbefaler derfor, at der i stedet ned-sættes en high level arbejdsgruppe i EU, som kan afdække konsekvenserne ved forslaget. Endelig finder erhvervsorganisationerne, at en high level arbejds-gruppe mere generelt bør rådgive Kommissionen om, hvordan EU's ophavsretlige rammer bedst tilpasses den teknologiske udvikling inden for kunstig intelligens.

BILAG

BILAG 1.

KOMMISSORIUM FOR EKSPERTGRUPPE OM OPHAVSRET OG KUNSTIG INTELLIGENS

Formål

Tech-giganternes udvikling og brug af kunstig intelligens, især de store sprog-modeller/generativ kunstig intelligens modeller, rummer en lang række muligheder for den kreative sektor, men rejser også en række problemstillinger i forhold til ophavsretten.

Der nedsættes en ekspertgruppe, som skal beskrive de udfordringer, kunstig intelligens medfører for det ophavsretlige økosystem og komme med anbefalinger til mulige løsninger. Det kan f.eks. være anbefalinger til oplysningstiltag, eventuelle nationale tiltag samt emner, som bør behandles på EU-niveau. Især anbefalinger rettet mod den EU-retlige regulering af kunstig intelligens og ophavsret skal have ekspertgruppens fokus.

Organisering

Kulturministeren nedsætter ekspertgruppen og udpeger dens medlemmer. Visse af medlemmerne udpeges direkte, mens andre medlemmer udpeges efter indstilling. Kulturministeren udpeger ekspertgruppens forperson. Ekspertgruppen sekretariatsbetjenes af Kulturministeriet.

Rammer for arbejdsgruppens arbejde

Ekspertgruppens formål er at undersøge, om de gældende ophavsretlige regler er "fit for purpose" ift. indtoget af kunstig intelligens og skal på denne baggrund undersøge de problemstillinger, som kunstig intelligens medfører for det ophavsretlige system.

Det bemærkes, at kunstig intelligens påvirker samfundet på mange måder og berører i den henseende mange forskellige regelsæt. Ekspertgruppens arbejde og fokus afgrænses til ophavsretlige relevante problemstillinger og anbefalinger.

Ekspertgruppens skal i sit arbejde have for øje, at eventuelle tiltag ikke unødigt be-grænser innovation og mulighederne for brug af kunstig intelligens.

Ekspertgruppens analyse opdeles i følgende:

1. Kortlægning af ophavsretlige udfordringer som følge af indtoget af kunstig intelligens.
2. Anbefalinger til håndtering af de kortlagte udfordringer. Anbefalinger, der kan indgå i Kulturministeriets arbejde i relevante EU-fora, skal særligt prioriteres.

1. Kortlægning af ophavsretlige udfordringer som følge af indtoget af kunstig intelligens

Ekspertgruppen skal gennemføre en kortlægning af de ophavsretlige problemstillinger som følge af indtoget af kunstig intelligens.

Kunstig intelligens berører det ophavsretlige økosystem på mange måder både ift. input og output. Der kan opstå ophavsretlige krænkelser ved, at systemer

– med henblik på træning af kunstig intelligens systemer – foretager indsamling af ophavsretligt beskyttede værker og beskyttede frembringelser, og at kunstig intelligens modeller og systemer genereres på baggrund af input af ophavsretligt beskyttet indhold. Der kan også opstå ophavsretlige krænkelser ved, at kunstig intelligens systemer genererer output, der ligner eksisterende indhold. Derudover kan algoritmer inden for kunstig intelligens (generativ AI) resultere i systematiske efterligninger af udførende kunstneres stemmer, udtryk osv. Ligeledes kan kunstig intelligens generere billeder i en kendt kunstners stil. Man taler om "in the style of", "sound alike" og "look alike".

Dette er blot udtryk for nogle af de områder, hvor kunstig intelligens kan have u hensigtsmæssige konsekvenser og ekspertgruppens arbejde bør ikke begrænse sig kun til disse.

2. Anbefalinger til håndtering af de kortlagte udfordringer

Ekspertgruppen bør på baggrund af kortlægningen komme med anbefalinger til, hvordan udfordringerne mest optimalt kan håndteres. Det kan f.eks. være anbefalinger til ny lovgivning – særligt på EU-niveau - men også blødere anbefalinger i form af oplysningstiltag eller andet.

Såfremt der er anbefalinger til national regulering, skal disse kunne gennemføres inden for eksisterende EU-regulering. Ekspertgruppen bør ligeledes have fokus på, om anbefalingerne stiller Danmark ringere end andre lande ift. muligheden at bruge kunstig intelligens, og at innovationen ikke unødigt hæmmes.

Kunstig intelligens er grænseoverskridende i sin natur, og udfordringer med kunstig intelligens ift. ophavsret kan ikke håndteres alene på nationalt plan. Ekspertgruppen bør på baggrund af kortlægningen under punkt 1 komme med anbefalinger til mulige elementer, der kan indgå i drøftelser i EU-fora vedrørende kunstig intelligens og ophavsret.

EU-reguleringen vil være relevant på områder, hvor national regulering ikke er mulig under hensyntagen til Danmarks internationale forpligtelser. Herudover vil EU-regulering ofte være relevant på området for kunstig intelligens under hensyntagen til at opnå harmoniserede regler for brug af denne, idet nationale løsninger ofte ikke vil have den ønskede effekt. Anbefalingerne bør beskrive, hvad der skal reguleres, og hvordan dette kan ske. Ekspertgruppens anbefalinger kan også omfatte anbefalinger til andre tiltag som for eksempel Memorandums of Understanding (MoU), Re-commendations eller lignende soft law initiativer.

Afrapportering

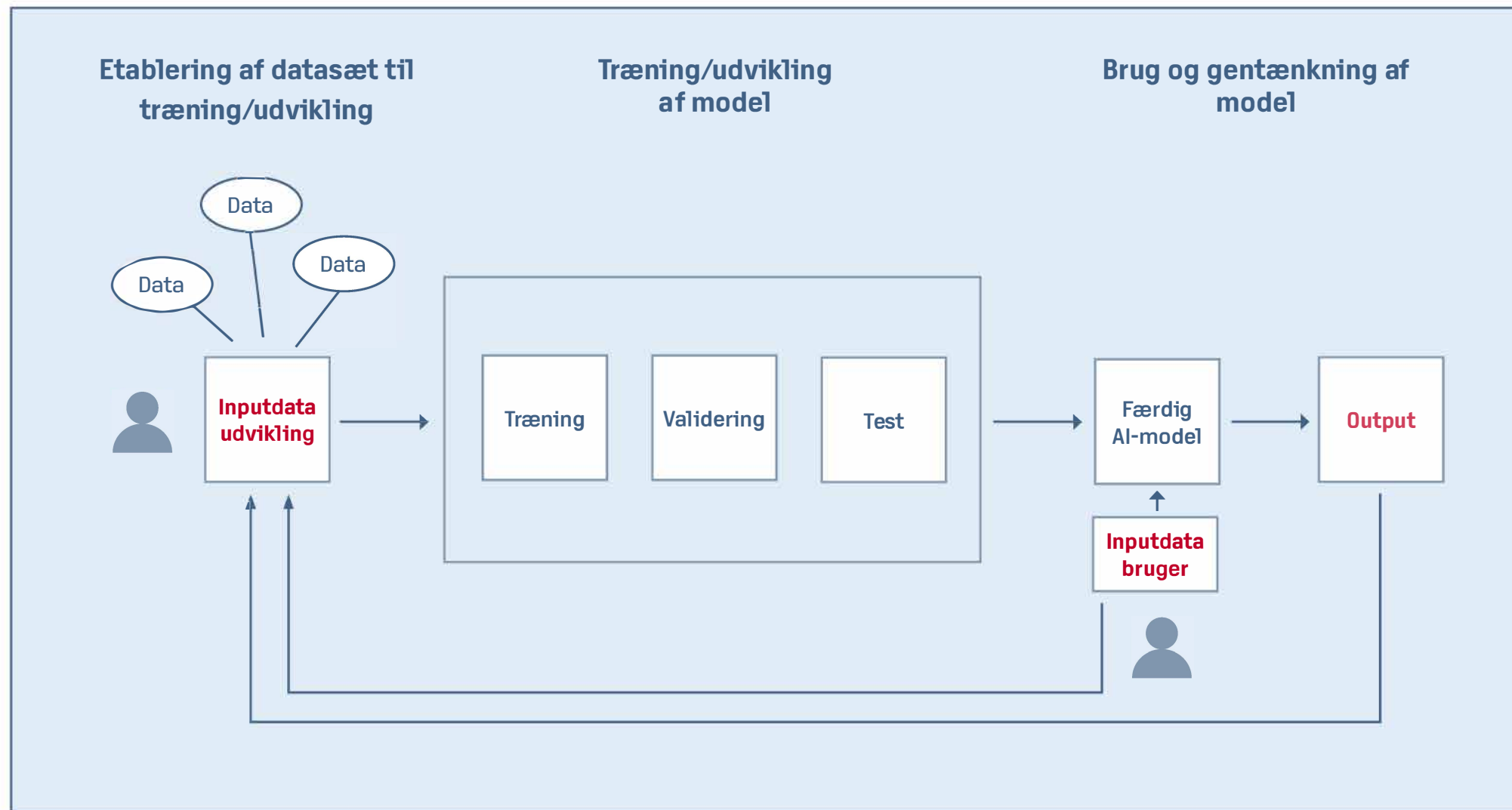
Ekspertgruppen skal aflevere resultatet af arbejdet i en kortfattet rapport.

Tidsplan

Der udarbejdes ved arbejdets opstart en tids- og leveranceplan for arbejdet. Ekspertgruppens anbefalinger afrapporteres til kulturministeren i vinteren 2024/2025.

BILAG 2.

KUNSTIG INTELLIGENS - DATASTRØMFIGUR

Kilde: Henrik Udsen, professor ved JUR Center for Informations- og innovationsret, Københavns Universitet

BILAG 3.
EKSPERTGRUPPENS OVERSIGT 1:
TRÆNING AF KUNSTIG INTELLIGENS IFT. OPHAVSRET

	HANDLING	RELEVANTE HOVEDREGLER (DK OG EU)	ER HANDLINGEN OMFATTET AF HOVEDREGLERNE?*	RELEVANTE UNDTAGELSESREGLER (DK OG EU)	ER HANDLINGEN OMFATTET AF UNDTAGELSERNE?*
Indsamling af træningsdata ("web scraping")	Indhold kopieres, når data indsamles og lagres ifm. datafangstprocessen	OHL § 2 Infosoc-direktivet art. 2	Der sker en ophavsretlig relevant handling i form af en eksemplarfremsstilling omfattet af § 2 / art. 2	1) OHL § 11 a, stk. 1	1) Handlingen kan formodentlig ikke generelt anses for at opfylde betingelserne i § 11 a, stk. 1, nr. 1 og 3 / art. 5(1). Da kravene i stk. 1, nr. 1-4 / art. 5(1), er kumulative, kan undtagelsen umiddelbart ikke anses for at finde anvendelse.
				2) OHL §§ 11 b og 11 c	2) Handlingen kan muligvis anses for undtaget efter § 11 b / art. 4, såfremt træning af kunstig intelligens kan sidestilles med TDM (AI-forordningen taler derfor), kravet om lovlig adgang konkret er overholdt, og værkerne ikke opbevares længere end nødvendigt.
				DSM-direktivet art. 3 og 4	Undtagelsen i § 11 c / art. 3 vil efter omstændighederne muligvis kunne finde anvendelse.
Filtrering/ analysering af træningsdata	Indhold kopieres, når det downloades og analyseres ifm. datafiltreringsprocessen	OHL § 2 Infosoc-direktivet art. 2	Der sker en ophavsretlig relevant handling i form af en eksemplarfremsstilling omfattet af § 2 / art. 2	1) OHL § 11 a	1) Handlingen kan efter omstændighederne måske anses for at opfylde kravene, hvorefter § 11 a, stk. 1 / art. 5(1) vil kunne finde anvendelse.
				Infosoc-direktivet art. 5, stk. 1	2) Handlingen kan muligvis anses for undtaget efter § 11 b / art. 4, såfremt træning af kunstig intelligens kan sidestilles med TDM (AI-forordningen taler derfor), kravet om lovlig adgang konkret er overholdt, og værkerne ikke opbevares længere end nødvendigt.
				2) OHL §§ 11 b og 11 c	

*Vurderingen er udtryk for ekspertgruppens opfattelse. Retstilstanden er ikke afklaret, og spørgsmålene bør afgøres ved domstolene.
Oversigten tager udgangspunkt i, hvad der gælder for træning af kunstig intelligens foretaget på det tidspunkt, hvor oversigten er fremstillet.
Inspirationskilder: Oplæg fra professor Henrik Udsen d. 19. september 2024 og speciale af Josephine P. Hansen og Janus Hammerhøj publiceret på CIIR's hjemmeside.

BILAG 4.

EKSPERTGRUPPENS OVERSIGT 2:

OUTPUT FRA KUNSTIG INTELLIGENS IFT. OPHAVSRET

	RELEVANTE HOVEDREG- LER (DK/EU)	HOVEDREGLERNES ANVENDELSESOMRÅDE*	RELEVANTE UNDTAGELSER (DK/EU)	UNDTAGELSERNES ANVENDELSESOMRÅDE*	ANSVARSSUBJEKT	HÅNDHÆVELSES-MULIGHEDER
Skabelse af output vha. kunstig intelligens	OHL § 2	Når værker, som er lagret i træningsmodeller, kommer til udtryk i nye outputs, vil det som udgangspunkt udgøre (hel/delvis) eksemplarfremsstilling omfattet af § 2 / art. 2 og § 3.	OHL § 12	Hvis en bruger (fysisk person) frembringer et output til privat brug, kan handlingen evt. være omfattet af § 12 / art. 5, stk. 2, litra b (forudsat at brugeren anses som frembringeren og ikke AI-systemet eller udvikleren).	Hvis en bruger vidste eller burde vide, at handlingen medførte en krænkelse af ophavsretten, f.eks. hvis brugeren har uploadet ophavsretsbelagt materiale, vil brugeren formentlig være ansvarlig for den ulovlige eksemplarfremsstilling.	Rettighedshaveren kan evt. nedlægge forbud eller anlægge retssag mod krænkeren og/eller evt. udvikleren af systemet. Spørgsmålet er ikke afklaret, og der er begrænset praksis på området.
	Infosoc-direktivet art. 2		Infosoc-direktivet art. 5, stk. 2, litra b			
	OHL § 3		OHL § 24 b			
	OHL § 2, stk. 4	Hvis outputtet ikke gengiver et værk (helt/delvist), sker der ikke eksemplarfremsstilling. Outputtet kan herved siges at være skabt ved fri benyttelse, jf. § 4, stk. 2.	Infosoc-direktivet art. 5, stk. 3, litra k	Hvis en bruger (fysisk/juridisk person) frembringer et output med henblik på parodi, karikatur eller pastiche, kan brugen evt. være omfattet af § 24 b / art. 5, stk. 3, litra k.	Hvis det kunstig intelligenssystem selv skaber et output ud fra en simpel prompt, er det uafklaret, hvem der bærer ansvaret. Spørgsmålet vil evt. føre tilbage til, om træningen af modellen har været lovlig. Der kan desuden være brugervilkår, som fastlægger en ansvarsfordeling.	Rettighedshaveren kan, for at forhindre potentiel uønsket eksemplarfremsstilling i output, tage forbehold for TDM/ træning af værket (virkning forudsætter, at forbeholdet respekteres af udvikleren af kunstig intelligenssystemet).
Tilgængeliggørelse af output fra kunstig intelligens	OHL § 2	Hvis output, som indbefatter en eksemplarfremsstilling af et værk, gøres tilgængeligt for almenheden, er handlingen omfattet af § 2 / art. 2 og § 3.	OHL § 24 b	Hvis en bruger tilgængeliggør et output med henblik på parodi, karikatur eller pastiche, kan handlingen evt. være omfattet af § 24 b / art. 5, stk. 3, litra k.	Hvis en bruger tilgængeliggør et output i strid med § 2, er brugeren som udgangspunkt ansvarlig.	Rettighedshaveren kan anlægge sag mod krænkeren.
	Infosoc-direktivet art. 2		Infosoc-direktivet art. 5, stk. 3, litra k			
	OHL § 3 OHL § 52 c	Hvis output, som indbefatter en eksemplarfremsstilling af et værk, uploades på en onlineindholdsdelingstjeneste, vil § 52 c evt. kunne finde anvendelse.	OHL §§ 23, 25 m.fl.	Hvis et output f.eks. gengives i kritiske eller videnskabelige fremsstillinger, ved omtale af dagsbegivenheder i aviser, i reportager mv. kan handlingen evt. være undtaget efter bestemmelserne herom.	Hvis en bruger uploader et output, som indbefatter en eksemplarfremsstilling af et værk, på en onlineindholdsdelingstjeneste, kan udbyderen af tjenesten evt. blive ansvarlig for brugerens upload.	Hvis output uploades på en onlineindholdsdelingstjeneste, kan rettighedshaveren evt. klage til tjenesten, jf. § 52 c, stk. 6, hvorefter dennes afgørelse i øvrigt vil kunne påklages til Ophavsretslicensnævnet.
	DSM-direktivet art. 17		Infosoc-direktivet art. 5, stk. 3, litra a og litra c m.fl."			
Tilgængeliggørelse af kunstig intelligensmodeller	OHL § 2	Det er uafklaret, om udbyderen af en kunstig intelligensmodel foretager en tilgængeliggørelse for almenheden af værker og andre frembringelser, jf. § 2, når systemet stilles til rådighed for brugerne.	Ingen	Ej relevant	Hvis udbyderen kan anses for at foretage en tilgængeliggørelse for almenheden, jf. § 2, vil udbyderen være ansvarlig for de eventuelle krænkelse, en sådan tilgængeliggørelse medfører.	Hvis udbyderen foretager en selvstændig krænkelse af ophavsretten gennem sin tilrådighedsstillelse af et kunstig intelligenssystem, vil rettighedshaveren f.eks. kunne sagsøge udbyderen af systemet.

*Vurderingen er udtryk for ekspertgruppens opfattelse. Retstilstanden er ikke afklaret, og spørgsmålene bør afgøres ved domstolene.

Oversigten tager udgangspunkt i, hvad der gælder for træning af kunstig intelligens foretaget på det tidspunkt, hvor oversigten er fremsat.

EKSPERTGRUPPE OM
**OPHAVSRET OG
KUNSTIG INTELLIGENS**